

سیاست جنایی حاکم بر جرایم علیه سلامت مصرف‌کنندگان در حقوق ایران و آمریکا

رضا شریفی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۲۲

امیر پاکنهاد^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۲۳

غلامرضا سلطانفر^۳

چکیده

با وجود اینکه حقوق مصرف‌کننده یکی از مسائل مهم حقوق جزا محسوب می‌شود اما در کشور ایران به قوانین و اجرای آنها کمتر توجه شده است و بسیاری از مصرف‌کنندگان پیگیر دفاع از علت نارضایتی خودشان از کالاها و خدمات ارائه شده در بازار نیستند و بیشتر اوقات ترجیح می‌دهند تا به سراغ کالای مورد علاقه خودشان بروند و از خرید کالاهای کم کیفیت خودداری نمایند. از اینرو مطالعه حاضر با هدف تعیین راهکارهای علمی و عملی در جهت حمایت فوری از مصرف‌کننده در مقابل عرضه‌کنندگان کالا و خدمات در سال ۱۴۰۱ با روش توصیفی-تحلیلی و بر اساس مطالعات کتابخانه‌ای انجام شده است. یافته‌های حاصل از این مطالعه نشان داد که در قوانین و آیین‌نامه‌های موجود در ایران و خارج از کشور ایران تعاریف گوناگونی از مصرف‌کننده و تامین‌کننده ارائه شده است که ناشی از انگیزه اشخاص در خرید و ارائه کالا و خدمات می‌باشد.

کلمات کلیدی: سیاست جنایی، مصرف‌کننده، تامین‌کننده، حقوق، ایران، آمریکا

^۱ sharifilaw66@gmail.com، دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

^۲ am.paknihad@gmail.com، استادیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران. (نویسنده مسئول).

^۳ rezasoltanfar@gmail.com، استادیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

مقدمه

نیاز اجتناب ناپذیر هر شخص به کالا و خدمات دیگران، در جوامع امروزی گروهی به نام مصرف کننده را در مقابل گروهی دیگر به نام تولید کننده و عرضه کننده قرار داده است، اهمیت و حساسیت برآورده شدن نیازهای مصرف کننده به دلیل این که با رفاه عمومی پیوندی ناگسستنی دارد به حدی است که هر گونه اختلال در تولید و توزیع هر نوع کالا و خدمات ضروری برای یک زندگی معقول، می تواند جامعه و مدیریت آن را به چالش کشاند و زبان های مادی و معنوی زیادی را متوجه انبوهی از مردم نماید. اگر در جامعه صنعتی امروز از مصرف کنندگان در برابر تولید کنندگان و ارایه دهندگان کالا و خدمات حمایت نگردد، آنها توان دفاع از منافع خویش را ندارند و از آنجا که اقدام هر یک به تنهایی از همان ابتدا محکوم به شکست است، جز صرف نظر کردن از به کارگیری کالاها و خدمات مورد نیاز یا انفعال در برابر پایمال شدن حقوق اساسی خود چاره ای دیگر ندارند^۴. در صورت عدم به کارگیری ظرفیت های بخش دولتی و خصوصی در جهت انجام اقدامات هماهنگ و اساسی، به منظور حمایت از مصرف کنندگان. تن دادن مصرف کنندگان به انفعال در برابر ارایه دهندگان کالا و خدماتی که نیازهای اساسی و ضروری آنها را برآورده می سازند، امری اجتناب ناپذیر است. پیوند کالاها و خدمات گاه موجب ورود صدمات جبران ناپذیری به مصرف کننده می شود و حقوق خصوصی کلاسیک نیز با توجه به تکیه بر دو محور اصل آزادی اراده و تقصیر توان حمایت جدی از مصرف کننده ندارد. بنابراین حقوق جدیدی تحت عنوان حقوق مصرف کننده در کشورهای صنعتی مطرح شده است که بر اساس آن، چهار حق به عنوان حداقل برای مصرف کننده در نظر گرفته می شود:

الف - حق برخورداری از حمایت دولت :

دولت باید از مصرف کننده ضعیف به صور مختلف حمایت کند

۱- پیشگیری از ورود خسارت به مصرف کننده بدون توسل به حربه کیفر مانند اطلاع رسانی به مصرف کننده در مورد کالاها و خدمات از طریق رسانه های جمعی ؛

۲- به رسمیت شناختن تشکیلات مصرف کنندگان : تا بدین وسیله عمل اطلاع رسانی، کنترل کیفیت، اقامه دعوی از جانب مصرف کننده انجام گیرد ؛

^۴ آشوری، محمد؛ جرمشناسی، تقریرات دکتری حقوق جزا، دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ۱۳۹۰ص ۶۷

۳- با توجه به حفظ نظم عمومی و آسایش اجتماعی و جلوگیری از ورود ضرر به مصرف کننده، مقررات کیفری وضع و تدوین نماید مانند وضع جرایم بازدارنده (جرایم اطلاع رسانی، تقلب و جرایمی که احراز سوء نیت در آن لازم نیست. توجه به مسئولیت جزایی اشخاص حقوقی و ...)

ب - حق برخورداری از اطلاعات کامل: لازم است افراد حرفه ای به اطلاع رسانی کامل در مورد ویژگی های کالاها و خدمات ملزم گردند.

ج- حق برخورداری از ایمنی و سلامت: برای این منظور باید فعالیت تولیدکنندگان و عرضه کنندگان مطابق با گواهی قانونی باشد و نیز برای درج شروط تحمیلی در قرارداد ضمانت اجرای جزایی در نظر گرفته شود بر روابط افراد حرفه ای و مصرف کننده به جای تضمین قراردادی تضمین قانونی حاکم باشد و از طرفی چنانچه کالاها و خدمات معیوب موجب ورود صدماتی گردد زیان دیده مستحق دریافت خسارت می باشد و البته در حقوق ایران برای صدمات جسمانی دیه گرفته می شود. در این مورد نیازی به اثبات خطای جزایی نیست و صرف ورود صدمات جسمانی گویای این حقیقت است که عرضه کننده در تولید یا عرضه کالای بی عیب و یا ارایه هشدار و اطلاعات لازم تقصیر داشته است مگر اینکه ثابت کند که واقعه ناشی از اقدام غیر مجاز مصرف کننده و یا قوه قاهره و یا دخالت اشخاص ثالث می باشد و یا این که ثابت کند که مصدوم عالم به عیب کالا بوده است در غیر این صورت سازنده، عرضه کننده و یا تبلیغ کننده به نحو تضامنی مسئولند.^۵

د - حق انتخاب یا آزادی مصرف: مصرف کننده باید برای انتخاب کالا و سرویس مورد نظر آزاد باشد و هر اقدامی که اثر منفی بر انتخاب وی داشته باشد ممنوع است لذا تبعیض در ارایه کالا و خدمات فروش اجباری کالا و خدمات، فروش کالاها و خدمات به همراه جوایز موهوم و ... ممنوع می باشد. سازمان ملل متحد نیز در رهنمودهایی که در سال ۱۹۹۹ در خصوص حمایت از منافع مصرف کنندگان در تمامی کشورها ارایه داده است یادآور شده است که دولت ها باید حقوق مصرف کنندگان را از طریق تدوین قوانین و مقررات مناسب مورد حمایت قرار دهند اما به صرف اعلام سازمان ملل متحد، اجرای این حقوق الزام قانونی و عملیه به خود نمی گیرد بلکه نیازمند داشتن مستندات، الزامات و پشتوانه قانونی در هر کشوری می باشد.^۶ حقوقی که رعایت آن از جمله از سوی شرکت ها مورد تاکید سازمان ملل متحد می باشد عبارتند از:

۱- حق برخورداری از سلامت و ایمنی؛

^۵ الشریف، محمد مهدی و اسعدی، حسن؛ تاملی بر ماهیت حق انصراف در قراردادهای الکترونیکی، مجله حقوق تطبیقی، دوره، شماره ۵

، ابهار و تابستان، ۱۳۹۳ ص ۱۵۳.

^۶ حیدری، علی مراد، نقد سیاست کیفری تقنینی در قبال جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان در تجارت الکترونیکی، فصلنامه مجلس و

راهبرد، پاییز، ۱۳۹۳ دوره، ۲۱ شماره، ۷۹ ص ۹۵

۲- حق در اختیار داشتن اطلاعات صحیح و کامل ؛

۳- حق برخورداری از بازار رقابتی و ضد انحصار ؛

۴- حق لحاظ داشتن تامین نیازهای اساسی در تصمیم گیری ها ؛

۵- حق داشتن جبران خسارت ؛

۶- حق داشتن آموزش ؛

۷- حق داشتن محیط زیست سالم ؛

۸- حق داشتن تشکل.

در ارتباط با حمایت کیفری از حقوق مصرف کننده در مقابل جرایم شرکت ها در حقوق ایران مقرر صریحی وجود ندارد و بنابراین بایستی با استناد به مسئولیت کیفری دانستن شخص حقوقی در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲، قایل به اصل دانستن مسئولیت کیفری شرکت ها در ارتکاب جرایم علیه مصرف کننده دانست. با این حال، در این بین می توان از قوانین خاص هم چون قانون تجارت الکترونیکی نیز بهره گرفت. از جمله ماده ۶۹ قانون تجارت الکترونیکی برای مجموعه ای از رفتارهای ناقض حقوق مصرف کننده و قواعد تبلیغ مجازات هایی مقرر نموده است. در متن ماده ۶۹ آمده است: ((تامین کننده متخلف از مواد (۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶ و ۳۷) این قانون به مجازات از ده میلیون ریال تا پنجاه میلیون ریال محکوم خواهد شد.)) ماده ۳۹ قانون تجارت الکترونیک، مصدق دیگری از جرایم علیه مصرف کننده را آورده است: ((تامین کننده متخلف از مواد (۳۹)، ... این قانون به مجازات از بیست میلیون ریال تا یکصد میلیون ریال محکوم خواهد شد.)) از آنجا که طبق بند ج ماده ۱ آیین نامه اجرایی ماده ۴۸ قانون تجارت الکترونیک، تامین کننده اعم از شخص حقیقی و حقوقی است، بنابراین می توان جرم انگاری موجود در قانون تجارت الکترونیک در زمینه تامین کننده مندرج در مواد ۶۹ و ۷۰ را شامل اشخاص حقوقی هم دانست.^۷

در زمینه پیشگیری از جرایم علیه مصرف کننده توسط شرکت ها، قانون گذار ایرانی سیاست مدونی کیفری و جنایی نداشته است. با این حال، می توان با تتبع در قوانین کیفری عام و خاص، نمونه هایی از توجه قانون گذار به پیشگیری از جرایم علیه مصرف کنندگان را ملاحظه نمود. برای نمونه، قانون گذار رسیدگی خارج از نوبت به برخی از انواع جرایم علیه مص رف کنندگان هم چون ماده ۱۸ قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و دارویی و مواد خوردنی و آشامیدنی ۱۳۳۴ و جرم های علیه نظام اقتصادی کشور مطابق ماده ۱ قانون مجازات اخلال گران

^۷ اسماعیل زاده، هادی (۱۳۹۴) نگاهی به حقوق مصرف کننده، چاپ اول، انتشارات سازمان برنامه و بودجه، ص ۶۱

نظام اقتصادی کشور را پیش بینی نموده است که نشان دهنده رویکرد قانون گذار به پیشگیری از این جرایم است.^۸ با این حال، سیاست کیفری ایران در زمینه پیشگیری از جرایم واجد ایرادات اساسی است از جمله آن که بر جنبه حمایتی از مصرف کنندگان از طریق توانمندسازی آن ها به اشکال مختلف از جمله از طریق رسانه های عمومی و دیجیتال تاکید نشده است.

ضرورت تحقیق حاضر بدین صورت است که در جامعه امروز که بیش از گذشته به سمت مصرفی شدن پیش می رود، توجه به حقوق مصرف کننده نیز از اهمیت فوق العاده برخوردار می گردد. امروزه وضعیت مصرف و مصرف کننده در مقایسه با ده سال قبل از این بسیار تغییر کرده است. مصارفی که اکنون پا به عرصه جامعه گذارده اند، ده ها سال قبل به فکر کسی هم خطور نمی کرد. هر قدر که جامعه به سوی فن شناسی و صنعتی شدن بیشتر پیش می رود، خطرات ناشی از استعمال و مصرف کالاها نیز برای مصرف کنندگان بیشتر می شود.

در زمان حاضر، تولید کالاهای فنی و پیچیده در مقیاس وسیع و استفاده از تبلیغات و ساز و کارهای روانی جهت وادار کردن مصرف کنندگان به مصرف بیشتر و نوعاً عدم تجهیز آنها به دانش فنی و وسایل عیب یابی و خطرات بالقوه و پنهانی ناشی از کالا باعث شد که توجه قانون گذاران بیشتر به قشر مصرف کننده معطوف گردد. دولت ها نیز با نظارت و اقدامات انتظامی بیش از گذشته به کنترل عرضه کنندگان و جلوگیری از ورود ضرر به مصرف کنندگان برآمده اند.^۹

به طور حتم با گسترش تخلفات و اقدامات متقلبانه علیه مصرف کنندگان، تنها با توسل به حقوق خصوصی نمی توان از آنها به نحو شایسته حمایت نمود. به همین دلیل حمایت از حقوق مصرف کننده، محیط زیست، حقوق کیفری پزشکی و .. مطرح می گردد. از همین رو، حقوق مصرف کننده و لزوم حمایت از آن از مدت ها پیش به عنوان یکی از مباحث کلیدی حقوق و اقتصاد مطرح بوده و پیشرفت فناوری و گسترش چشم گیر تولید و مصرف بر اهمیت آن افزوده است و همزمان با پیشرفت و توسعه صنعتی در جهان و ضروریات زندگی صنعتی، حقوق بشر با رویکردی تازه از مسایل و مشکلات روبه رو شد که در سایه آن و برای حمایت از بشر در نقش مصرف کننده و تنها مخاطب زندگی صنعتی، شاخه ای از علم حقوق تحت عنوان حقوق مصرف کننده پا به عرصه حیات گذاشت

با توجه به همه این مسایل، حمایت از مصرف کنندگان در مقابل خطرات و زیان هایی که آنها را تهدید می کند، یکی از مهم ترین وظایف دولت، قوه قضاییه و قوه مقننه است و این مهم میسر نمی شود مگر با تقویت و اجرای

^۸ همان

^۹ قاسمی حامد، عباس و خالدی دوبرجی، پری، (۱۳۹۱) مسئولیت خسارات وارده به مصرف کننده کالای معیوب یا خطرناک در قوانین و مقررات جاری، فصلنامه پژوهش های اقتصادی، سال دوازدهم، شماره دوم، صص ۱۶۹-۱۷۰.

قوانین متناسب و موثر. در حقیقت، حمایت از حقوق مصرف‌کننده امروزه یکی از وظایف پیچیده و دشوار دولت‌ها شده است. با توجه به همین ضرورت‌هاست که در کشورهای پیشرفته صنعتی علاوه بر تدوین قوانین و مقررات حمایتی از حقوق مصرف‌کننده، شبکه‌های خاص رادیو و تلویزیون مصرف‌کنندگان را با الگوهای استاندارد کالاها و خطرات کالاهای غیراستاندارد آشنا می‌سازند.^{۱۰}

- فایده عملی این تحقیق آن است که مصرف‌کننده‌ای که همواره انتظار حمایت از جانب قانون‌گذار را دارد می‌داند چه حمایت‌های جزایی از او در زمینه جرایم شرکت‌ها به عمل آمده است و اگر در نتیجه استفاده از کالای شرکتی دچار صدمه و خسارت شده است، چه قوانین و مقرراتی باید مراجعه کند و جهت جبران خسارت خود اقدام نماید. با شناخت حقوق خود در این زمینه می‌تواند راه حل قانونی بهینه و متناسب با وضعیت خود را بیابد. تعیین راهکارهای علمی و عملی در جهت حمایت فوری از مصرف‌کننده در مقابل عرضه‌کنندگان کالا و خدمات
- ضمانت اجرای موثر با توجه به نیازمندی‌های روز جامعه و کوشش در جهت برقراری تعادل نسبی در روابط میان مصرف‌کننده
- تنظیم لوایح و طرح‌ها شفاف، صریح، قابل فهم و قابل دسترس در مراحل پیش‌اقتانون گذاری
- تنظیم لوایح و طرح‌ها شفاف، صریح، قابل فهم و قابل دسترس در مرحله قانون گذاری
- تنظیم لوایح و طرح‌ها شفاف، صریح، قابل فهم و قابل دسترس در مراحل پس‌اقتانون گذاری
- کاهش ابهام، تعارض‌ها و تناقض‌ها و تفسیر موسع قوانین

مبحث اول: تعریف و تقسیم‌بندی جرایم علیه مصرف‌کنندگان

گفتار اول: تعریف جرایم علیه سلامت مصرف‌کنندگان

برای اینکه مفهوم جرایم علیه سلامت مصرف‌کنندگان را متوجه شویم نخست بایستی به مفهوم مصرف و مصرف‌کننده از نظر حقوقی بپردازیم. مصرف عبارت است از به کار بردن کالا و خدمات برای اجابت خواسته‌های انسانی یا به دیگر سخن، مصرف همان از میان بردن مطلوبیت است. باید توجه داشت که در این بحث، کلیه اموال می‌تواند به محض این که برای هدف غیر حرفه‌ای تهیه شده یا مورد استفاده قرار گیرند، موضوع مصرف باشند. از سوی دیگر، مصرف به خدمات نیز گسترش می‌یابد. این خدمات کلیه عرضه‌هایی که قابل ارزیابی به پول هستند به جز عرضه اموال را در برمی‌گیرد مانند خدمات اینترنتی، خدمات بانکی و... برخی خدمات جنبه مادی (تعمیر، نظافت)، برخی دیگر، جنبه مالی (بیمه، اعتبار) و بالاخره برخی جنبه فکری (مراقب‌های پزشکی، مشاوره‌های حقوقی) دارند که همه این خدمات می‌توانند موضوع مصرف قرار گیرند. واژه‌ی مصرف اگرچه در پیوندی که با جامعه داشته (در شکل جامعه‌ی مصرفی) در فرهنگ معاصر ما از مفهومی منفی برخوردار

گردیده، اما در نگاه حقوق اقتصادی الزاما کلمه «مصرف» از چنین بار منفی برخوردار نیست. در واقع مصرف آنجا که همراه تولید است شاخص توان اقتصادی جامعه بوده و شرط بقای واحدهای تولیدی می باشد.

در تعریف مصرف آمده: «به کار بردن کالا و خدمات برای اجابت خواسته‌های انسانی یا به دیگر سخن مصرف، همان از میان بردن مطلوبیت است»^{۱۱} به عبارت دیگر مصرف عملی است که از طرف مصرف کننده با استهلاک و یا به کارگیری آن انجام می شود. قاعدتا مصرف را می توانیم به طور خلاصه اینگونه تعریف نماییم، مصرف عبارت است از: «به کارگیری خدمات و یا مال در یک فاصله زمانی معین برای اشباع نیازی از نیازهای انسانی»^{۱۲} مصرف کننده دو مفهوم عام و خاص دارد. مفهوم عام مصرف کننده همه افراد بشر را در بر می گیرد زیرا هر انسانی - حتی در صورتی که به فعالیت تولیدی اشتغال داشته باشد - مصرف کننده نیز خواهد بود.

تولید کننده ای که به خریداری و مصرف مواد غذایی می پردازد، مصرف کننده مواد غذایی است بنابراین مصرف کننده به معنای عام کسی است که کالاها و خدمات را مصرف می کند.

مصرف کننده به معنای خاص در علوم مختلف از جمله علم حقوق مورد بحث است مفهوم خاص مصرف کننده در برابر تولید کننده، توزیع کننده و فروشنده یا عرضه کننده به کار می رود. این مفهوم افرادی را در بر می گیرد که به خریداری و مصرف کالاها و خدمات، برای رفع نیازهای شخصی خود می پردازند. خریداری کالا یا خدمت به وسیله مصرف کننده، از تولید کننده، توزیع کننده، فروشنده یا عرضه کننده ای مورد نظر است که صاحب حرفه ای خاص، به شمار می آید و در زمینه ی فعالیت حرفه ای خویش، دارای اطلاعات تخصصی است.

بنابراین، درباره ی کالاها و خدمات ارائه شده به مصرف کننده از آگاهی های لازم بهره مند است مانند فرآیند تولید و عناصر و اجزای تشکیل دهنده ی کالاها، طرز استفاده از آنها، عیوب موجود در کالاها و خطرهای ناشی از مصرف آن ها.

تعریفی که توسط کمیسیون بازرنگری حقوق مصرف فرانسه ارائه شده است به شرح ذیل است: «مصرف کنندگان، اشخاص حقیقی یا حقوقی حقوق خصوصی هستند که برای کاربرد غیر حرفه ای، اموال یا خدماتی را برای خود تهیه می کنند یا مورد استفاده قرار می دهند»

در تعریف دیگری که از مصرف کننده ارائه شده است، مصرف کننده شخصی است که برای کاربرد غیر حرفه ای، یعنی به منظور رفع نیازمندی های خانوادگی مال یا خدمتی را برای خود تهیه می کند یا مورد استفاده قرار می

^{۱۱} نجفی ابرنآبادی، علی حسین،؛ پیشگیری عادلانه از جرم، مندرج در علوم جنایی (مجموعه مقالات در تجلیل از دکتر آشوری)، تهران، سمت، ۱۳۸۲، چاپ اول، ص ۴۳

^{۱۲} داراب پور، مهرباب (، ۱۳۸۷ بررسی ماهوی حقوق مصرف کنندگان در حقوق انگلستان و ضرورت اصلاح کاستی های حمایتی از آنان در حقوق ایران، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۴۸، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، صص ۶۵-۶۶.

دهد. برخلاف مصرف کننده، صاحب حرفه، شخصی است که برای نیازهای حرفه خود اقدام می کند که می تواند شخص حقیقی یا حقوقی باشد.

بند اول - تعریف مصرف کننده در حقوق خارجی

در حقوق اتحادیه ی اروپایی مطابق بند ۱ ماده ۲ دستورالعمل راجع به اعتبارات مصرف کننده، مصرف کننده عبارت است از: یک شخص طبیعی که در معاملات دخالت می نماید و هدف از دخالت او در این معاملات به خاطر تجارت نیست و یا هدف او از شرکت در معاملات به خاطر حرفه و شغل تجاری نیست. مطابق بند B ماده ۲ دستورالعمل شماره EECL/۱۳/۹۳ اروپایی، مصرف کننده به معنی هر شخص حقیقی است که برای هدفی جز تجارت، کسب و کار یا به صورت حرفه ای طرف قرارداد واقع می شود^{۱۳}

در قانون حمایت از مصرف کننده ۱۹۸۷ انگلیس در بخش اول که تعاریف و اهداف ذکر شده اند، تعریفی از مصرف کننده ارائه نشده تا بر مبنای آن دامنه مشمول مشخص گردد و بنابراین به روشنی نمی توان پی برد که آیا منظور مقنن تسری این قواعد به همه مصرف کنندگان بوده است یا منظور صرفا حمایت از مصرف کنندگانی بوده است که کالا یا خدماتی را برای مقاصد غیر حرفه ای تهیه و استفاده می کنند، لیکن در مقررات حمایت از مصرف کننده که به استناد قانون حمایت از مصرف کننده ۱۹۸۷ وضع شده است، در تعریف مصرف کننده بیان می دارد: شخصی که خارج از محدود حرفه اش اقدام می نماید بنابراین می توان گفت، در این قانون مفهوم محدود مصرف کننده مدنظر بوده است.^{۱۴}

در حقوق این کشور، مطابق بند یک از ماده ۱۲ قانون مربوط به شروط ناعادلانه در مقررات مربوط به قراردادهای مصرف کننده مصوب ۱۹۹۹ (UTCCR): مصرف کننده به عنوان یک طرف قرارداد، شخصی تلقی می شود که در سلسله مراتب تجاری و شغلی وارد نشده است.^{۱۵}

مطابق پاراگراف ۲ از ماده ۴ قانون فروش کالا در نروژ: مصرف کننده کسی است که هرچه خریداری می نماید برای شخص خودش یا خانواده اش یا اهل خانه یا آشنایانش باشد. از مجموعه تعاریف بالا این نکات را می توان بیان نمود: اول آن که مصرف کننده را یک شخص حقیقی می دانند، نه یک شخص حقوقی. البته شخص حقوقی هم مصرف کننده تلقی می شود، لکن مصرف کننده ای که مدنظر ماست همین شخص حقیقی خواهد بود و دوم آنکه این شخص حقیقی هدفش از دخالت در امر تجارت و معامله به خاطر اهداف شغلی نباشد^{۱۶}

¹³ Ec.europa.eu/consumers/policy/developments/unfa-cont-term-ucto1-en. Pd

¹⁴ قاسمی حامد، عباس ()، (۱۳۸۸ متخصص، متعهد ارایه اطلاعات به مصرف کننده در حقوق فرانسه، مجله تحقیقات حقوقی، دانشکده حقوق شهید بهشتی، ش، ۴۹ صص ۸۱-۹۹

¹⁵ Unfair terms in consumer contract regulation 1999

¹⁶ Anoop K , Kaushal , (2016) " Universal's Practical Guide to Consumer Protection Law " , Universal Law Publishing, 2016, p 76 .

بند دوم - تعریف مصرف کننده در حقوق ایران:

در حقوق ایران، مصرف کننده به همان مفهومی است که در حقوق خارجی مطرح شده است. در واقع مصرف کننده عضوی از طبقه گسترده ای از مردم است که تحت تاثیر سیاست ها یا خط مشی های قیمت گذاری قرار می گیرد و از طرفی تحت سیاست ها و خط مشی های مربوط به کیفیت کالا و خدمات، اعطای اعتبار یا اخذ دیون و سایر رویه های تجاری که تابع قوانین دولتی برای حمایت از مصرف کننده است، قرار می گیرد. در قانون حمایت از مصرف کنندگان ایران، در ماده ۱ به تعریف مصرف کننده پرداخته است.

بنا بر این تعریف، مصرف کننده: هر شخص حقیقی یا حقوقی است که کالا یا خدمتی را خریداری یا مصرف نماید، اما مشخص نگریده منظور از رفع نیاز خود، نیازهای غیر حرفه ای است یا خریداران کالا و خدمات برای رفع نیازهای حرفه ای را نیز در بر می گیرد. به طور مثال، چنانچه یک نفر به منظور استفاده شخصی اقدام به خرید رایانه نماید و یک شرکت خدمات مهندسی نیز به منظور رفع نیازهای حرفه ای خود اقدام به خرید رایانه نماید، هر دو بایستی از حمایت عمومی بهره مند باشند یا به تناسب برخورداری هریک از قدرت فنی و امکانات مالی، صرفاً بایستی مصرف کننده ای که فاقد قدرت برابری با شرکت رایانه و امکانات و تجهیزات فنی می باشد مورد حمایت قرار گیرد.

پاسخ این است که، چون قانون گذار در صدد حمایت از مصرف کنندگان می باشد و مصرف کنندگان غیر حرفه ای به علت فقدان تخصص و مهارت های لازم توان و فرصت چانه زنی با تولید کنندگان را ندارند، بدیهی است که این حمایت شامل مصرف کنندگانی است که غیر حرفه ای باشد. از مجموع تعاریف و دیدگاه ها می توان این امر را برداشت کرد که حقوق مصرف کننده «مجموعه اختیارات و امتیازاتی است که مصرف کننده می تولید از لحظه ای که قصد خرید کالا و یا خدماتی را دارد تا لحظه ای که خود یا دیگری آن خدمت را مورد استفاده قرار دهد، از آن ها بهره مند گردد و آنها را حربه ای برای دفاع و حمایت از خود قرار بدهد، به طوری که در مقابل این امتیازات، وظایف سنگینی را بر عهده تولید کنندگان و فروشندگان و ارائه کنندگان خدمات قرار می دهد.¹⁷

خود مصرف عبارت است از به کار بردن کالا و خدمات برای اجابت خواسته های انسانی یا به دیگر سخن، مصرف همان از میان بردن مطلوبیت است. باید توجه داشت که در این بحث، کلیه اموال می تواند به محض این که برای هدف غیر حرفه ای تهیه شده یا مورد استفاده قرار گیرند، موضوع مصرف باشند. از سوی دیگر، مصرف به خدمات نیز گسترش می یابد. این خدمات کلیه عرضه هایی که قابل ارزیابی به پول هستند به جز عرضه اموال را در بر می گیرد مانند خدمات اینترنتی، خدمات بانکی و ... برخی خدمات جنبه مادی (تعمیر، نظافت)، برخی

¹⁷ Berneir , Ivan , (1985) " Consumer Protection, Environmental Law, and Corporate Power " , University of Toronto Press, p 87.

دیگر، جنبه مالی (بیمه، اعتبار) و بالاخره برخی جنبه فکری (مراقب های پزشکی، مشاوره های حقوقی) دارند که همه این خدمات می توانند موضوع مصرف قرار گیرند.

پیشگیری کنشی از طریق اعمال نظارت و کنترل بر کیفیت محصولات تولیدی

اعمال نظارت و کنترل بر کیفیت محصولات تولیدی یکی از طرق و شیوه های پیشگیری کنشی در ارتباط با جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان می باشد. بدیهی است که در این بین، دولت ها از طریق ایجاد ساز و کارهای بازرسی سلامت در کارخانه جات تولید و ایجاد استانداردهای داخلی و بین المللی در زمینه کیفیت محصولات به ویژه محصولات غذایی تلاش می نمایند تا بر کیفیت محصولات تولیدی نظارت نمایند.

پیشگیری کنشی از طریق تنظیم بازار

تنظیم بازار یکی از رویکردهای اصلی دولت ها در زمینه حفظ کیفیت محصولات تولیدی می باشد. در این زمینه، البته دولت ها بایستی مکانیسم های حقوق بشری و حقوق شهروندی مکتسبه را رعایت نمایند و نایستی به دستاویز کنترل کیفیت محصولات تولیدی، در بازار این نوع محصولات مداخله افراطی نمایند بدیهی است که در زمینه تنظیم بازار البته رویکردهایی از سوی دولت ها پیش بینی شده است که بایستی مبتنی بر مکانیسم های پیشگیری وضعی از جرم باشد در این زمینه می توان به نصب دوربین های مداربسته در محل های تولیدی از سوی دستگاه های حاکمیتی نظارتی به منظور تضمین کیفیت محصولات تولیدی اشاره نمود.

اعمال نظارت و رعایت مقررات در زمینه تبلیغ کالاها و خدمات

همان طور که در گفتارهای بعدی نیز بدان اشاره خواهد شد، اعمال نظارت و رعایت مقررات در زمینه تبلیغ کالاها و خدمات، نقش موثری در کاهش مصرف کالاهای ضد سلامت خواهد داشت. البته منظور از تبلیغ در این جا، تبلیغ در معنای اعم آن است و می تواند تبلیغ هم به صورت سمعی و هم تبلیغ به صورت بصری را شامل شود و صرفا شامل تبلیغات تلویزیونی و رادیویی هم نمی باشد.

پیشگیری کنشی از طریق اجرای ضوابط موجود در قوانین

پیشگیری کنشی از طریق اجرای ضوابط موجود در قوانین یکی از انواع پیشگیری کنشی است که با چالش های مختلف فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی همراه می باشد.

اقتصادی

مهمترین موانع اقتصادی عبارتند از:

۱-غلبه نگرش «هزینه و سود» در پیشگیری از جرم

تحلیل اقتصادی پیشگیری از جرم در مقایسه با دیگر حوزه های حقوق کیفری به مراتب نوپاست . بر این اساس امروزه از دو رویکرد برای ارزیابی اقتصادی برنامه های پیشگیری از جرم استفاده می شود . تحلیل هزینه - اثربخشی و تحلیل هزینه - فایده^{۱۸} رویکرد هزینه - اثر بخشی در مقام پاسخ به این سوال است که یک برنامه چه مقدار هزینه می برد تا موثر واقع شود . این رویکرد . اطلاعاتی را درباره هزینه های برنامه و اثر بخشی آن جمع آوری می کند و سپس یک ارتباط عددی روشن میان این دو متغیر برقرار می کند تا ارزیابی کند که چه مقدار پول صرف شده است تا این نتایج به دست آمده است^{۱۹}. ارزیابی هزینه - فایده که موسوم به تحلیل هزینه - فایده نیز است درصدد آن است که ارزیابی کند آیا هزینه های یک مداخله در قبال منافع یا خروجی های منتج از آن توجیه پذیر است^{۲۰}؟

دو دلیل برای توجیه تحلیل اقتصادی برنامه های پیشگیری از جرم بیان می شود :

نخست اینکه دولت و مردم همواره این دغدغه را دارند که آیا پرداخت هزینه برای اجرای برنامه های پیشگیری از جرم منفعتی نیز به دنبال خواهد داشت یا خیر ؟ به دیگر سخن ، برای هر مبلغی که صرف اجرای برنامه های پیشگیری می شود در آینده چه مبلغی از هزینه های نظام عدالت کیفری کاسته خواهد شد ؟^{۲۱}

هم چنین تحلیل اقتصادی به دنبال یافتن پاسخ سوال های مطرح شده با هدف کاهش هزینه های اجتماعی جرایم است که بر اساس آن ، هزینه نهایی پیشگیری از جرم نباید از هزینه اجتماعی که جرم در پی دارد ، بیشتر باشد^{۲۲} دلیل دوم این است که وقتی برنامه پیشگیری از جرم ، نرخ جرایم را کاهش می دهد بزه دیدگان بالقوه نیز از آن نفع می برند شناسایی این منافع اهمیت زیادی در انتخاب نوع برنامه های پیشگیری از جرم و ایجاد انگیزه در بخش خصوصی برای مشارکت فعال در آنها دارد^{۲۳} با بررسی آیات قرآن کریم نیز در می یابیم که توجه به عوامل اجتماعی چون فرهنگ های بزه دید مدار یا جلوگیری از مشکلات اقتصادی و هم چنین رفع عواملی که فرصت

^{۱۸} تحلیل اقتصادی حقوق شاخه ای از علم اقتصاد است به ارزیابی قالب ها ، ساختارها ، فرآیندها و اثرات قانون و نهادهای حقوقی می پردازد . هم چنین گفته شده است : تحلیل اقتصادی حقوق مطالعه اثرات قواعد حقوقی بر روی فعالیت کارگزاران اقتصادی و میزان مطلوبیت آنهاست . جنبش حقوق و اقتصاد بخشی از روندی است که در آن ، از نظریه های اقتصادی مانند مفهوم کارایی برای توصیف تصمیمات و اعمالی که ظاهراً بسیار متفاوت از معاملات غیر شخصی در بازار است ، استفاده می کند . حقوق و اقتصاد نیز رشته ای است که به تحلیل اقتصادی حقوقی می پردازد تا از طریق آن قواعد حقوقی در معرض تحلیل هزینه - سود قرار دهد و مشخص نماید که آیا تغییر در قاعده ای حقوقی به قاعده حقوقی دیگر کارایی اقتصادی و رفاه اجتماعی را افزایش یا کاهش می دهد ؟ ریچارد پاستر تحلیل اقتصادی حقوق را عبارت از اعمال نظریه ها و روش های تجربی اقتصادی نهادهای حقوقی اعمال می شود . برای اطلاعات بیشتر در این باره ن . ک به : النمن ، اندرو ، درآمدی بر فلسفه حقوق ، ترجمه بهروز جندقی ، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) ، ۱۳۸۵ ، ص ۳۲۴

^{۱۹} Marsh et al 54-56 : 2018

^{۲۰} Lab, 2014: 345

^{۲۱} ,Aos et al 2011:156

^{۲۲},Cooter and Thomas455 : 2011

^{۲۳}, Cook and MacDonald5-4 : 2010

ارتکاب جرم را فراهم می‌نماید مانند بی احتیاطی در امور مالی از مهم‌ترین عواملی به شمار می‌رود که نقش مهمی در پیشگیری از جرم ایفاء نموده اند.^{۲۴}

تحلیل اقتصادی کیفری برای جرم انگاری رفتارهای بزهکارانه دو معیار در جامعه مطرح می‌نماید. نخست، معیار درونی سازی حقوق کیفری و معیار تکمیلی بودن حقوق کیفری از دیدگاه این مکتب، بزهکاران با انگیزه کسب سود مرتکب بزه می‌شوند به طوری که قبل از هر اقدامی میزان سود و هزینه خود را می‌سنجند و در صورتی مرتکب جرم می‌شوند که سود حاصل از جرم بیش از هزینه آن باشد. بدین ساز، مدل بازار به سیاست گذاران حقوق کیفری و قضات کمک می‌کند تا هزینه‌ها و منافع رفتارهای بزهکارانه را شناسایی کرده و در مقابل آن واکنش مناسبی اتخاذ کنند. اقتصاددانان هزینه‌های جرایم را به سه دسته یعنی هزینه‌های بزه دیدگان، هزینه‌های دستگاه عدالت کیفری و هزینه‌های بزهکاران تقسیم بندی می‌کنند. هزینه‌های بزه دیدگان شامل هزینه‌های مادی (از دست دادن توانایی کار، هزینه‌های پزشکی و...) و هزینه‌های معنوی (درد و رنج و کیفیت از دست رفته زندگی و...) می‌شود. اما دستگاه عدالت کیفری در هر جامعه با توجه به سیاستی که اتخاذ می‌کند. هزینه‌های متفاوتی را به جامعه تحمیل می‌کند. بزهکاران نیز در نتیجه ارتکاب جرم، برای فرار از عدالت کیفری و عدم کشف جرم هزینه‌هایی را تحمل می‌کنند.^{۲۵}

بایستی توجه داشت که تحلیل اقتصادی کیفری که مبتنی بر نگاه هزینه - سود می‌باشد، بر بازدهی زودرس سیاست‌های پیشگیری از جرم تأکید دارد به نوعی که نمی‌توان یک راهبرد ثابت و مشخص در پیشگیری از جرم دنبال نمود. این مساله ضمن آنکه موجب می‌گردد که کارکردها و وظایف نهادهای متولی پیشگیری از جرم از جمله دستگاه قضایی و نیروی انتظامی برای پیشگیری هر چه موثرتر از جرم شفاف سازی نشود از سوی دیگر مردم نیز به عنوان یک ضلع دیگر پیشگیری از جرم، از اینکه در میانه با چه نقشی می‌توانند در پیشگیری از جرم حضور داشته باشند؛ غیر مطلع می‌شوند. سایه انداختن مباحث اقتصادی بر بحث پیشگیری از جرم، یکی از آسیب‌های عمده پیش برد پیشگیری از جرم از جمله در کشورمان در طول دو دهه گذشته بوده است اگر چه بایستی تصدیق نمود که مباحث اقتصادی در حوزه پیشگیری از جرم از اهمیت برخوردارند اما نبایستی موجب

^{۲۴} بهارلویی ۲۰-۱۷: ۱۳۹۲

^{۲۵} اقتصاددانان در ارزیابی هزینه‌های جرایم از روش‌های متعددی استفاده می‌کنند. روش ارزیابی نزولی، روش ارزیابی صعودی، روش ارزیابی تمایل به پرداخت و تمایل به پذیرش از جمله این روش‌ها محسوب می‌شوند. به نظر اقتصاددانان، برآورد صحیح هزینه‌های جرایم باعث می‌شود اولاً اهمیت موضوع پدیده مجرمانه در جامعه نسبت به سایر اولویت‌ها تعیین شود ثانیاً، سیاست گذارانی که با کمبود منابع مواجه هستند، بهترین و کارآمدترین سیاست را در قبال این پدیده انتخاب نمایند و در نهایت، امکان استفاده از تحلیل‌های هزینه - فایده را برای متولیان امر سیاست گذاری فراهم کنند. هم‌چنین دست‌پایی به مجازات‌های بهینه به عنوان یکی از اهداف والای اقتصادی حقوق کیفری مطرح شده و در این راستا به تبیین آنچه از دیدگاه اقتصادی مجازات بهینه محسوب می‌شود، می‌پردازند. برای اطلاعات بیشتر نک به: قماش، سعید و عارفی، مرتضی؛ موانع سیاسی و اقتصادی پیشگیری اجتماعی از جرم، فصلنامه آموزه‌های حقوق کیفری، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، شماره ۱۳، بهار-تابستان ۱۳۹۶، صص ۹۱-۸۹.

شوند تا به سایه افکندن مباحث مزبور از اهمیت مباحث جرم شناختی و جامعه شناختی در حوزه پیشگیری از جرم غافل شویم.

۲- عدم تطابق با اندیشه های فقه اقتصادی اسلام در زمینه پیشگیری از جرم

توجه اسلام به مسایل اقتصادی و اجتماعی که می تواند در پیشگیری اجتماعی از جرم موثر باشد زیاد است دستوراتی چون امر به معروف و نهی از منکر، پرداخت خمس و زکات و نحوه مصرف آن، پرداخت صدقه، کمک اقتصادی به همسایه همگی نشانگر توجه اقتصادی دین اسلام به مقوله افزایش سرمایه اجتماعی بین مسلمین است. حدیث معروف از حضرت رسول اکرم (ص) که می فرماید: کسی که صبح را آغاز کند و به امور مسلمین همت نگمارد از آنها نیست (واعظی، ۱۳۸۱: ۳۴۱) و آیات و احادیث فراوان درباره ضرورت توجه به اقتصاد سایر مسلمانان نشانگر تاکید اسلام بر امر جمعی و امور دیگری و آن چیزی است که امروزه با عنوان سرمایه اجتماعی در پیشگیری از جرم از آن یاد می شود. (شایگان، ۱۳۹۵: ۱۳) آیات بسیاری از قرآن کریم که متضمن دستور و تشویق به اتفاق به دیگران است و از تجمع مال در دست عده ای خاص نهی می فرماید: ثروت نباید تنها در میان ثروتمندان گردش داشته باشد. (حشر ۶) و احادیث فراوان ائمه اهل بیت علیهم السلام و سفارشات ایشان به شیعیانشان در این رابطه و عملکرد حضرت امیر المومنین علیه السلام در مقام حکومت و رسیدگی به امور رعایا به طوریکه فزاری (متوفای ۸۲۱ ق) می گوید: نخستین کسی که مکانی بنیاد کرد تا در آن شکوه دادخواهان افکنده شهید امر مومنان علی ابن ابی طالب علیه السلام بود (فزاری قلقشندی. بی تا. ۱ / ۴۷۱)

این در حالی است که دکتربین و مفاهیم پیشگیری از جرم آنگونه که امروز در دکتربین و سیاست های پیشگیری از جرم ما مطرح می شود. دکتربین و سیاست های مبتنی بر مفاهیم نئولیبرال بوده که با دید غربی به موضوعاتی هم چون مشارکت اجتماعی، نقش سازمان های غیردولتی و مردم در پیشگیری اجتماعی از جرم، تاکید بر فقر در مفهوم صرف اقتصادی در پیشگیری از جرایم و می پردازند.

چالش های فرهنگی

۱- عدم انجام وظایف قانونی

فرهنگ سازی توسط دستگاه های مسئول عدم انجام وظایف قانونی فرهنگ سازی توسط دستگاه های مسئول، یکی از اصلی ترین موانع بر سر پیشگیری از جرم در جامعه ایران است. بر طبق ماده ۲ قانون مطبوعات یکی از رسالت های اصلی مطبوعات، ارتقای سطح معلومات و آگاهی های عمومی در همه زمینه ها می باشد. دستگاه های متولی به ویژه قوه قضاییه، نیروی انتظامی و صدا و سیما و مطبوعات بایستی با اعتلای معلومات و آگاهی های مردم، به مقوله پیشگیری از جرم در جامعه ایران کمک نمایند. هم چنین برای نمونه در سند راهبردی ((امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات کشوری)) مصوب هیئت وزیران ۱۳۸۷ / ۱۱ / ۱۲. ((حمایت از تحقیق،

ارتقای سطح آگاهی، دانش و مهارت های مرتبط با افتا^{۲۶}) سازمان صدا و سیما عهده دار ((ترویج و توسعه آموزش و آگاهی های همگانی در حوزه افتا نظیر طرح فرهنگ سازی اخلاقی و اشاعه روحیه مسئولیت پذیری)) به عنوان مجری این امر شده است با این حال آیا صدا و سیما به وظایف خود در این زمینه عمل نموده است؟ به نظر می رسد جواب در این زمینه منفی است چرا که آگاهی و اطلاع رسانی از پیشگیری از جرایم - در اینجا جرایم رایانه ای - به اندازه تبلیغ یک کالای تجاری برای چنین نهادی با اهمیت تلقی نمی شود.^{۲۷}

۲- عدم کارکردهای فرهنگی

بخش های خصوصی ذی نفع عدم کارکردهای فرهنگی بخش های خصوصی ذی نفع از جمله باشگاه های فوتبال، بیمارستان ها و ... در زمینه پیشگیری از جرم یکی دیگر از موانع اصلی فرهنگی حقوقی پیشگیری از جرم می باشد. برای نمونه یکی از فعالیت های فرهنگ سازی که در کشورهای خارجی برای پیشگیری از جرم صورت می گیرد. استفاده از باشگاه های فوتبال و بازیکنان آنها در پیشگیری از جرم و نابه هنجاری های اجتماعی است. برای نمونه، سازمان فوتبالیست های حرفه ای بریتانیا در دهه ۹۰ میلادی طرح آزمایشی را در ۶ باشگاه فوتبال این کشور از جمله لیورپول آغاز نمود با این هدف که رابطه میان باشگاه های فوتبال و جوامع محلی را توسعه دهد. در سال ۱۹۹۳ این برنامه توسعه یافت و با سرمایه گذاری های دولتی، کارکنان به عنوان بخشی از برنامه جامعه و فوتبال^{۲۸} جای گرفتند.^{۲۹}

۳- بی تفاوتی عمومی

بی تفاوتی عمومی نیز یکی دیگر از موانع اصلی فرهنگی حقوقی در پیشگیری از جرم در جامعه ایران است. از قدیم جامعه ایرانی به پلیس و قوه قضاییه به عنوان حامی نگاه می کرده است و همواره آنها را سازمان هایی دانسته که خلاف کاران و مجرمین را دستگیر و مجازات می نماید. بی تفاوتی عمومی جامعه ایرانی در مورد خود پیشگیری در بین افراد جامعه اصولاً از عدم آگاهی و دانش آنها از معنی و مفهوم پیشگیری می باشد و شاید این عقیده که ارگان های دیگر مانند بیمه و سازمان های دولتی باید هزینه جرایم و بزه کاری ها را تقبل نمایند باعث ایجاد این تفکر شده است.

از سوی دیگر، برخلاف کشورهایمانند ژاپن - که علی رغم جمعیت بسیار بیشتر، آمار جرایم در آنها پایین تر بوده و عوامل فرهنگی مردمی نقش مهمی در پیشگیری از جرم ایفاء می نمایند - که تشکیل گروه ها یا اجتماعات انسانی بر پایه محله و موقعیت شکل می گیرد، در ایران تشکیل این گروه ها یا اجتماعات انسانی بر اساس ویژگی های یک شخص و به اصطلاح تک محور بودن صورت می پذیرد. بنابراین، اعضای اجتماع ایرانی از عضویت

^{۲۶} این عبارت مخفف امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات کشوری است
^{۲۷} پور قهرمانی، ۱۳۹۵: ۲۵

^{۲۸} Society and Football Program

^{۲۹} 4 : 2010 ,Dubecki

در این اجتماع بیش از آنکه نفع اجتماعی و گروهی - برخلاف ژاپن - را در نظر بگیرند نفع فردی و شخصی خود را در نظر می‌گیرند. همین تضاد میان منافع فردی و جمعی در ایران خود یکی از عوامل اصلی فرهنگی وقوع جرایم و افزایش آنها می‌باشد که به نوعی می‌توان آن را به بی‌تفاوتی عمومی نیز نسبت داد مهمترین راهکارها در جهت ایجاد ساز و کارهایی برای جلوگیری مقطعی و دائمی از جرم به گونه ای که مشتمل بر مشارکت، تاثیر گذاری، تامین منافع مادی و معنوی، فردی و گروهی باشد و ساختار نظام عدالت کیفری را به گونه ای مفید مورد همپوشانی قرار دهد

سیاست جنایی تقمیمی جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان

تحولات قانون گذاری

سیاست جنایی تقنینی کیفری در رویکرد قدیمی مشابه آن چه هنوز در کشور ما جاری است حکومت در قامت دولت، مسئول کنترل کیفیت کالاها در جریان تولید و عرضه بوده و از جایگاه تعزیراتی به موضوع حمایت از حقوق مصرف کننده توجه می‌نماید. در این رویکرد، حکومت مسئولیت کنترل کیفیت و ایمنی محصولات و کالاها در جریان تولید و عرضه را به عهده داشته و مصرف کنندگان جایگاه غیر فعال و انفعالی دارند. تولید کنندگان و عرضه کنندگان نیز خود را تنها پاسخگوی رعایت استانداردها و مقررات دستگاه های نظارتی شناخته و در مقابل مصرف کنندگان مسئولیت جدی را احساس نمی‌نمایند در مقابل، رویکرد نوین بر تمرکز بر استانداردسازی و حمایت قانونی از حقوق مصرف کنندگان متمرکز بوده و قطعاً تفاوت اصولی با مفاد قوانین مشابه در کشور ما دارد این رویکرد فضایی را ایجاد می‌کند که تولید کنندگان و توزیع کنندگان از ترس قدرت زیاد مصرف کنندگان برای احقاق حق خود و جبران خسارات احتمالی ممکن است به صدها میلیون دلار نیز بیانجامد. با انجام خودارزیابی و خوداظهاری به دنبال کنترل و تضمین کیفیت محصولات خود بوده و سعی می‌کنند علاوه بر رعایت دقیق ابعاد کیفیت، از وحشت اقامه دعاوی مصرف کنندگان، کنترل و تضمین کیفیت محصولات و کالاهای خود را با دقت به عهده گرفته و به نظام استانداردسازی برای ایجاد فضای امن برای ادامه حیات خود پناه برده و با دریافت گواهی نامه های مربوطه و ایجاد پوشش های بیمه ای تا حدی خود را برابر مص رف کنندگان و حقوق کیفی و کمی آنها حفاظت نمایند. نمای این رویکرد در نمودار زیر مشاهده می‌شود. بر اساس این رویکرد تولید کننده و توزیع کننده موظف به رعایت استانداردهای تضمین و کنترل کیفیت در ابعاد بسیار گسترده و در مورد تمامی محصولات خود شده و برای جبران خسارت های احتمالی وارده به مصرف کنندگان پوشش بیمه ای مناسب خریداری نمایند. قانون جدید تقویت و توسعه نظام استاندارد با نیازهای روز استانداردسازی کشور(به جز مواد پایانی آن که جایگاه تعزیراتی برای سازمان استاندارد تعیین می‌نماید) با مدل ها و رویکرد های نوین جهانی فاصله زیادی ندارد اما موفقیت در توسعه کیفیت و استانداردسازی در کشور وابستگی تام و تمام به تدوین، تصویب و اجرای این قانون به همراه تدوین و اجرای یک قانون جامع حمایت از حقوق مصرف کنندگان دارد.

در حال حاضر قوانین زیر در مورد کیفیت قوانین مرتبط با حمایت از حقوق کنندگان در کشور جاری می باشد:

۱. قانون حمایت از حقوق مصرف کنندگان مصوب ۰۹/۰۸/۱۳۸۸ اولین لایحه این قانون در سال ۱۳۷۴ با استفاده از قوانین مشابه در کشورهای دیگر تقدیم مجلس شورای اسلامی شد ولی پس از مدتی بررسی مجلس رأی بر تعلیق تصویب این قانون به مدت شش ماه داد ولی در عمل تصویب این قانون در سال ۱۳۸۸ پس از تغییرات گسترده در محتوای آن و رقیق کردن نحوه حمایت از حقوق مصرف کنندگان صورت گرفت. مجری این قانون سازمان حمایت از حقوق مصرف کنندگان و تولید کنندگان تعیین شد و ابزار اجرایی آن در قالب تشکیل انجمن های حمایت از حقوق مصرف کنندگان معین گردید. متأسفانه در عمل این قانون هیچگاه نتوانست مأموریت تعریف شده را در احقاق حقوق و جبران ضرر و زیان مصرف کنندگان اجرا نماید.

۲. قانون تقویت و توسعه نظام استاندارد همانطور که در ابتدای این بحث مطرح شد این قانون در ۱۱/۰۷/۱۳۹۶ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و در رابطه با کیفیت و ایمنی محصولات و نحوه استانداردسازی آنها مواد مختلفی را در سطح موضوعات جهانی آن مطرح می نماید. البته در این قانون برای حمایت از حقوق مصرف کنندگان به جز اشاره و ارجاع به قانون حمایت از مصرف کنندگان مصوب ۱۳۸۸ مواد خاصی را ندارد اما در مورد مسئولیتهای تولید کنندگان و عرضه کنندگان کالاهای غیر استاندارد با نگاه تعزیراتی موادی را دارا بوده و جرائمی را مشابه دستگاههای اجرایی دیگر تعیین می نماید.

۳. قانون نظام صنفی کشور مصوب مرداد ماه ۱۳۹۶ این قانون که عملاً حاکم بر نحوه کسب و کار در کشور است مهم ترین قانون از بابت حمایت از حقوق مصرف کنندگان به شمار می رود. اما متأسفانه این قانون نیز به جای پرداختن به حقوق مصرف کنندگان در مقابل مسئولیت های تولید کنندگان و توزیع کنندگان بیشتر با نگاه تعزیراتی، وظایف دستگاه های اجرایی مرتبط به موضوع از جمله وزارتخانه های مختلف، اتاق اصناف و تشکیلات نظارتی بر آنها را معین و جرائم متخلفین و خطاکاران را تعیین می نماید.

لازم به ذکر است که این قانون بعضی مواد اصلی قانون حمایت از حقوق مصرف کنندگان را ملغی اعلام کرده و در عمل قانون مزبور را از کارآرایی لازم می اندازد.

۴. قانون تعزیرات حکومتی مصوب ۲۳/۱۲/۱۳۶۷ این قانون نیز همانطور که از نام آن پیداست ضمیمه تعزیراتی دارد و تمرکز آن بر امور توزیع کنندگان بوده و بیشتر مسائلی از جمله گران فروشی و احتکار را طرف توجه دارد. بیشترین مورد آن در مورد جرائم مالی و تنبیهات اجرایی متخلفین است. لازم به ذکر است که این جرائم مالی در صورت پرداخت به حساب خزانه واریز می گردد. تنها چند ماده ای در مورد احقاق حقوق و جبران ضرر و زیان مصرف کنندگان بدون توضیحات کافی دارد.

۵. قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی مصوب ۱۳۶۷ / ۱۲ / ۲۴ این قانون مشابه قانون تعزیرات حکومتی است ولی توجه آن به مسائل بهداشتی و درمانی است از جمله امور پزشکی، توزیع دارو و امور داروخانه ها و ملزومات پزشکی و آزمایشگاهی است و صرفاً عدد جرائم و میزان جریمه های نقدی و غیر نقدی را معین می نماید.

در علم اقتصاد، مصرف یک مفهوم کلیدی است به طوریکه شاخص ظرفیت و قابلیت اقتصادی جامعه بوده و می توان آن را شرط تضمین کننده واحدهای اقتصادی و تولیدی دانست^{۳۰}. به طور کلی، مصرف کننده در دو معنای عام و خاص مورد توجه می باشد که از این بین معنای خاص است که در عالم حقوق به کار برده می شود. در مفهوم عام، مصرف کننده به تمامی ابنای بشر اطلاق دارد از این رو که هر انسانی فی الذاته یک مصرف کننده است به این دلیل که با مصرف کننده صرف است یا در صورتی که حتی تولید کننده باشد، نیز یک مصرف کننده است. حقوق مصرف کنندگان که به عنوان مفهومی که پس از انقلاب صنعتی مطرح شده است^{۳۱}، مورد نظر می باشد به عنوان یکی از اصول و ارزش های انسانی در عصر حاضر در آمده است به گونه ای که حتی در بسیاری از اسناد حقوق بشری مدرن به عنوان یکی از جلوه های اصلی این حقوق مدنظر قرار گرفته است ((از آنجا که مساله حقوق بشر پس از پایان جنگ جهانی دوم به موضوعی مبدل شد که حساسیت جهانی و کانون توجه همگان را برانگیخت، حقوق مصرف کنندگان نیز چندی پس از آن که حقوق بشر مقبولیت عامه یافت، مطرح و با توجه به بستر مساعدی که حقوق بشر فراهم آورده بود، به تدریج در سطح داخلی و بین المللی مورد پذیرش واقع شد.^{۳۲}))

((هدف عمده چنین قوانین این است که اولاً در قراردادهای فروش کالا یا عرضه خدمات، قدرت عرضه کنندگان را به گونه ای تعدیل کند که مصرف کنندگان بتوانند در سایه برقراری این تعادل از منافع خود محافظت کنند ثانیاً تولید کنندگان به عرضه کالاهای ایمن و با کیفیت مورد تایید مکلف شوند تا سلامت عمومی را به خطر نیاندازند و ثالثاً در صورتی که مصرف کنندگان در اثر رفتاری ناروای عرضه کنندگان متحمل ضرری گردیده اند، به راحتی و با صرف کم ترین وقت و هزینه، خسارت خود را دریافت کنند. در حال حاضر، شاخه ای جدید و مستقل در علم حقوق پدید آمده که به حقوق مصرف کننده یا حقوق مصرف موسوم است^{۳۳}.)) اهمیت این حقوق تا بدانجا است که عوالبته نایستی قانون گذار در اتخاذ مجازات متناسب برای مجرمین آن گونه عمل نماید که با اعمال مجازات نامتناسب. نه تنها مجرمین بعدی را از ارتکاب جرایم مشابه بازدارد بلکه موجب گستاخی مرتکب شود. اگرچه در مباحث فقهی به موضوع حقوق مصرف کنندگان به صورت مستقیم اشاره ای نشده است و می توان

^{۳۰} باقرزاده، احد، ضرورت رویکرد نظری حقوق مصرف کننده به حقوق بشر، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۴۶، بهار ۱۳۸۳، ص ۱۴۶.

^{۳۱} خندانی، پدram و حمایت از مصرف کننده در قانون تجارت الکترونیک مصوب ۱۳۸۲ / ۱۷ / ۱۰ با توجه به حقوق روز اتحادیه اروپا، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق تجارت بین الملل، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۹۵، ص ۷۷

³² Deutch, Sinai, " Are Consumer Human Rights ? " Osgoode Hall Law Journal, Vol. ۳۲, No. ۳, ۱۰۹, ۱۹۹۴, pp ۵۴۸-۵۴۹

^{۳۳} غفاری فارسانی، بهنام، مصرف کننده و حقوق بنیادین او (نگاهی به قانون حمایت از حقوق مصرف کنندگان)، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۹، ص ۲۰

اصطلاحاً آن را از مسایل مستحده یا جدید فقهی نامید اما واژگان مستاجر و مشتری، بیشترین واژگانی هستند که هم پوشانی لازم را با واژه و مفهوم مصرف کننده دارند.

در جمهوری اسلامی ایران، قانون حمایت از حقوق مصرف کنندگان در ۱۵/۷/۱۳۸۸ مورد تصویب مجلس شورای اسلامی قرار گرفت. متأسفانه تایید این قانون در شورای نگهبان حدود ۱۵ سال به طول کشید از جمله مواردی مداخله دولت در عرصه صنعت خودروسازی لازم و ضروری به نظر رسیده است، در زمینه حمایت از حقوق مصرف کنندگان خودرو بوده است که بر همین اساس، قانونی نیز به تصویب رسیده است که از منافع مصرف کنندگان خودرو در مقابل تولیدکنندگان آن دفاع نموده و اصلی ترین ضمانت اجرا را در این زمینه مداخله خود دولت ذکر نموده است. روش های خرید خودرو برای مصرف کنندگان استفاده از شرایط پیش فروش آن است تا با تقسیط هزینه ها از عهده پرداخت آن برآیند. اما جدا از شرایطی که خودروسازان برای پیش فروش تعیین می کنند، قوانین مهمی هم برای صیانت از حقوق خریداران تدوین شده است که بعضاً خریداران از این حقوق خود مطلع نیستند شاید به نظر برسد که شرکتهای خودروساز به دلیل برخورداری از حاشیه امن ناشی از انحصار این حوزه و نبود رقابت در بازار، دستشان برای تدوین شرایط و قیمت فروش و عرضه داخلی باز است اما این در حالی است که در مقابل قوانین نیز برای حمایت از مصرف کننده موجود است که گاهی به علت عدم آگاهی خریداران از جزئیات حقوق خود در مقابل شرکتهای خودروساز، از سر بی اطلاعی یا به دلیل برخی اجحافها متضرر می شوند

حقوق مصرف کننده در مقابل خودروسازان مسئله ای بود که در آن گفته است "براساس این آیین نامه اگر در جایی آگهی مشاهده شود که مجوز وزارت صنعت، معدن و تجارت را ندارد اما اقدام به عرضه خودرو کنند مرتکب تخلف شده اند و حتماً با آن برخورد می کنیم. همچنین فروشنده حق ندارد بیش از ۵۰ درصد از مبلغ را به عنوان پیش فروش براساس آئین نامه مذکور از متقاضی دریافت کند

در همین راستا بود که آیین نامه اجرایی قانون حمایت از حقوق مصرف کنندگان خودرو به امضای هیات وزیران رسید و به طور رسمی ابلاغ شد. آیین نامه ای که در آن وظایف عرضه کنندگان خودرو نسبت به مصرف کنندگان آمده است.

در بخشی از این آیین نامه، عرضه کننده موظف شده است نسبت به تهیه نظامات و دستورالعمل های مربوط به عرضه خودرو و نظارت بر حسن اجرای آن، در چارچوب دستورالعمل ابلاغی وزارت صنعت معدن و تجارت اقدام کند که محورهای اصلی آن در ۱۶ مورد ذکر شده است که شامل فرآیند فروش، فرآیند و نظام پرداخت سود و خسارت متعلقه به مصرف کننده، بازرسی قبل از تحویل خودرو، حمل مناسب خودرو از محل عرضه کننده تا نمایندگی مجاز، نظام آموزش کارکنان شرکت عرضه کننده و نمایندگی های مجاز خود، پذیرش. گردش کار خدمات قابل ارائه، برنامه ریزی تعمیرات و ترخیص خودرو به نمایندگی مجاز، راهنمای تعمیراتی بخشهای مختلف

خودرو، نظام تأمین و توزیع به موقع کلیه قطعات مورد نیاز واسطه خدمات پس از فروش و نمایندگی مجاز آنها، نظام تشویق، تنبیه و اعطا و لغو نمایندگی های مجاز خود، ارتقای کمی و کیفی شبکه نمایندگی های مجاز خود، اطلاع رسانی شفاف رتبه نمایندگی و حقوق مشتریان در محل پذیرش نمایندگی مجاز، نظام نظر سنجی از مراجعین کلیه نمایندگیهای مجاز، ساز و کار ردیابی قطعات ویژه قطعات ایمنی نصب شده روی خودرو، نظام رسیدگی به شکایات و تعیین تکلیف موضوع با رعایت ضوابط قانونی ظرف بیست روز و نظام ارائه خدمات سیار و طرح های امدادی در دوره تضمین و دوره تعهد برای مشترکین خود است.

البته برخی سیاست ها در این حوزه، به طور مستقیم با حمایت از سلامت مصرف کنندگان مرتبط نبوده بلکه به صورت غیر مستقیم با این گونه حمایت ها مرتبط می باشند. در این زمینه می توان به سند الگوی اسلامی ایران پیشرفت در افق ۱۴۴۴ اشاره نمود. پس از هفت سال متن الگوی پایه اسلامی ایرانی پیشرفت در افق ۱۴۴۴ منتشر و تصویب و ابلاغ گردد. با توجه به اینکه دهه حاضر به عنوان "دهه پیشرفت و عدالت" نامگذاری گردیده و این کلید واژه نیز در متن الگوی پایه آمده است، بنظر می رسد بایستی مقولات رفاه اجتماعی و یا رفاه عمومی، نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی و بطور کلی سیاست های رفاهی معطوف به تحقق عدالت اجتماعی در بخش های مختلف این الگو نماد و نمود بارزی داشته باشد.

بخش های مختلف این الگو نماد و نمود بارزی داشته باشد پس از قانون اساسی که در بندهای ۹ و ۱۲ اصل سوم، بندهای ۳ و ۴ اصل ۲۱ و اصل ۲۹ و بندهای ۱ و ۲ اصل ۴۳ به حقوق متقابل مردم و حکومت در حیطه رفاه و تأمین اجتماعی پرداخته است و صرفنظر از قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی (مصوب ۱۳۸۳)، سند چشم انداز ۱۴۰۴ و سیاستهای کلی ابلاغی را می توان آخرین سند بالادستی دانست که می تواند با این الگو از نظر نوع نگاه به حوزه رفاه و تأمین اجتماعی مورد مقایسه قرار گیرد سند چشم انداز در زمان دولت هشتم و با مشارکت اولیه دولت مزبور (سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور) تدوین و ابلاغ گردید ولیکن از هفت سال زمان تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت ۲ سال مربوط به دولت دهم و ۵ سال آخر آن مربوط به دولت تدبیر و امید می باشد.

اگر چه فرایند تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت مجزا از قوا بویژه قوه مجریه می باشد ولیکن بنظر می رسد با توجه به فراخوان انجام شده بایستی دولت، شورای عالی رفاه و تأمین اجتماعی، سازمان برنامه و بودجه کشور و بویژه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی تلاش نمایند که بخش عدالت اجتماعی و سیاست رفاهی این الگو را تقویت نمایند. در این مجال و مقال فرصت تجزیه و تحلیل عمیق الگوی پایه منتشره نیست و صرفاً به مقایسه کلی این دو سند از منظر رفاه و تأمین اجتماعی بسنده می شود. گزاره های یی از سند چشم انداز که مرتبط با قلمروی "تعاون و اشتغال و تأمین اجتماعی و بیمه های اجتماعی" می باشد عبارتند از:

جامعه ایرانی در افق این چشم انداز چنین ویژگی هایی خواهد داشت:

-توسعه یافته؛ با تأکید بر مردم سالاری دینی، عدالت اجتماعی؛ حفظ کرامت و حقوق انسانها و بهره مند از امنیت اجتماعی

برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تامین اجتماعی، فرصت های برابر، توزیع مناسب در آمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد و تبعیض .

همان گونه که دیده می شود در بخش پایانی این سند بالادستی به جامعه ای برخوردار از سلامت اشاره شده است. تقدم وصف سلامت بر سایر مولفه های توسعه از جمله رفاه، امنیت غذایی، فرصت های برابر، توزیع مناسب درآمد و ... بر این امر دلالت دارد که تا زمانی که سلامت خواه سلامت به صورت سلامت جسمی و سلامت روان در جامعه ایرانی حاصل نشده باشد، نمی توان شاهد تحقق تامین اجتماعی، فرصت های برابر و توزیع مناسب درآمد بود.

نقاط ضعف سیاست کیفری ایران نسبت به ایالات متحده در زمینه حمایت از سلامت مصرف کنندگان از نظر ابعاد سیاست جنایی

تورم قوانین در برخی حوزه ها و خلاءها قوانین در حوزه های دیگر

یکی از ایرادات سیاست جنایی ایران در مقایسه با سیاست جنایی ایالات متحده همان گونه که در مباحث قبلی نیز بدان اشاره شد به عدم پذیرش مسئولیت محض و به تبع آن، عدم مفروض دانستن رکن معنوی در این جرایم بازمی گردد. معمولا مرتکب عمل خلاف مقررات باید با سوء نیت و به قصد ارتکاب جرم انجام داده باشد در غیر این صورت اعمال ارتكابی وی مشمول مقررات و مرتکب و عدم آن به دو دسته جرایم عمدی و غیر عمدی تقسیم می شود. در جرایم عمدی، اثبات عمد برای اعمال مجازات شرط لازم است زیرا عمد متضمن میل و تصمیم فاعل در رسیدن به نتیجه مجرمانه است. به عبارت دیگر، وقتی عمدی بودن یک عمل مجرمانه اثبات می شود که مرتکب با اراده و تصمیم خود برای رسیدن به نتیجه ای که از عمل مجرمانه حاصل می شود مبادرت به آن عمل نموده باشد. عنصر روانی در حقیقت یک حالت ذهنی که مرتکب باید حین وقوع بزه دارا باشد. به این حالت ذهنی، ((نیت و قصد)) می گویند. البته عنصر روانی درجات و حالات مختلفی دارد و تنها به یک حالت ذهنی صرف اشاره ندارد. از اهم این درجات نیت، بی تفاوتی یا بی پروایی و غفلت و اهمال است. با این حال، جرایمی وجود دارند که عنصر روانی در آنها غایب است و به عبارت بهتر به رکن روانی در وقوع جرم نیازمند نیستند که به این جرایم، جرایم مادی صرف یا جرایم مسئولیت مطلق نیز می گویند. جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان نیز از این دایره خارج نیستند و معمولا چهار استدلال در ارتباط با آنها آورده می شود تا برخی از انواع آن به عنوان جرایم مادی صرف قرار بگیرند.

این چهار استدلال عبارتند از:

۱- دشواری اثبات عنصر معنوی: در بسیاری از جرایم اقتصادی مادی صرف، اثبات سوء نیت بسیار دشوار است و بدون مسئولیت مطلق، مجرمین ممکن است از مسئولیت شانه خالی کنند. مثال بارز آن، جرایمی علیه سلامت مصرف‌کنندگان هستند که شرکت‌های بزرگ در آن دخیل هستند و دشوار می‌توان اثبات کرد که کسی از آنچه اتفاق افتاده، آگاه بوده است،

۲ بهره‌برداری از خطر: هنگامی که تخلفی مربوط به کسب است، کسانی که مرتکب آن می‌شوند ممکن است برای خود توجیهی پس انداز کنند و به این ترتیب با این کار سود مازاد بدست آورند مثلاً با صرفه‌جویی در وقتی که روی بررسی مقررات امنیتی می‌گذارند.

۳- حفظ منافع عمومی: چون لطمه شدید در رابطه با جرایم اقتصادی به منافع عمومی خورده می‌شود، مصلحت عمومی ایجاب می‌نماید که این جرایم، جرایم دو رکنی باشند،

۴- برخورد سخت‌گیرانه و شدید که در ارتباط با جرایم اقتصادی است، باعث می‌شود اثبات عنصر معنوی سخت باشد به این دلیل نیز این جرایم، دو رکنی شوند، مناسب‌تر می‌باشد در مورد سه رکنی بودن یا دو رکنی بودن جرایم اقتصادی در نظام حقوق کیفری ایران به نظر می‌رسد که تفاوت بین انواع جرایم اقتصادی وجود دارد و قانون‌گذار ایرانی، سیاست جنایی منسجمی در این مورد اتخاذ ننموده است ضمن آن که بین سیاست جنایی قانون‌گذار ایرانی و فقه جزایی اسلام نیز در این زمینه تفاوت‌هایی مشاهده می‌گردد.^{۳۴}

در ارتباط با تورم قوانین در حوزه حمایت از سلامت مصرف‌کنندگان می‌توان به قوانین در حوزه خودرو و حمایت از سلامت مصرف‌کنندگان در این حوزه اشاره داشت. تعریف واحدی از خودرو البته در قوانین ایران به عمل نیامده است چرا که برای نمونه بر اساس تعریفی که در تبصره ۲ ماده یک قانون ارتقای کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی - مصوب ۲۶/۰۲/۱۳۸۹ مجلس شورای اسلامی از خودرو به عمل آمده است: ((منظور از خودرو ... انواع خودرو (سواری - وانت - اتوبوس - مینی بوس - کامیون - کامیونت - کشنده تریلر و لوکوموتیو و موتورسیکلت است.)) این در حالی است که در برخی دیگر از قوانین مصوب از جمله ((آیین‌نامه ایمنی در بنادر)) مصوب ۱۷/۱۱/۱۳۸۹، ((کانتینر))، ((یدک کش)) و ((وسایل حمل و نقل و جابجایی بار)) در زمره مصادیق خودرو قرار گرفته‌اند.

قوانین ناظر بر خودروها در جمهوری اسلامی ایران، ابعاد و جنبه‌های مختلفی را شامل می‌شوند به نحوی که برخی از آنها مستقیماً ناظر بر صنایع خودروسازی بوده از جمله ((آیین‌نامه ضوابط فنی واردات خودرو)) یا ((

³⁴ See SEC v. Coven, 581 F.2d 1020, 1028 (2d Cir. 2018), cert. denied, 99 S. Ct. 1432 (2019). See also Ruder, supra note 29, at 620. See generally Note, 2018-2019 Securities Law Developments: Rule 10b-5, 36 WASH. & LEE L. REV. (2019) [hereinafter cited as 2018-2019 Developments].

قانون استفاده اجباری از کمر بند و کلاه ایمنی)) بوده برخی از آنها به صورت غیر مستقیم به صنایع خودروسازی مرتبط می‌شوند و اهداف مختلفی را دنبال می‌نمایند برای نمونه می‌توان به ((اجازه مشارکت در سرمایه گذاری طرح تولید انواع چراغ خودرو به شرکت آروبا مقیم تایوان با سرمایه گذاران ایرانی اجازه مشارکت در سرمایه گذاری طرح تولید - مصوب ۱۰ / ۰۶ / ۱۳۷۸)) یا ((اجازه مشارکت در سرمایه گذاری به شرکت بلائی اشتال مقیم آلمان در طرح تولید گیدوسیت سوپاپ انواع خودرو با شرکت متالورژی پودر مشهد - مصوب ۳۰ / ۰۸ / ۱۳۷۸))

در ارتباط با مداخله دولت ایران در صنایع خودروسازی بایستی این چنین برداشت نمود که این مداخله با اهداف بسیار متفاوتی صورت گرفته است برای نمونه برخی از قوانین هم چون قانون استفاده اجباری از کمر بند و کلاه ایمنی با اهداف حفاظت از حقوق شهروندی از جمله حق حیات و حق بر محیط زیست سالم صورت گرفته است اما برخی دیگر از قوانین مانند ((اجازه مشارکت به شرکت ایسکرا مقیم اسلوانی با سرمایه گذاران خصوصی ایرانی در طرح تولید قطعات الکترونیکی خودرو در شهرستان کاشان)) با هدف حمایت از سرمایه گذاران خارجی در زمینه خودروسازی مطرح شده است.

۱- الزام نصب بخاری درجا تولید داخل برای تمامی خودروهای سنگین تولید داخل و وارداتی - مصوب ۲۱ / ۰۹ / ۱۳۸۸ هیات وزیران :

این آیین نامه ها نیز از زمره دیگر قوانین تنظیم گری است که در زمینه مداخله دولت در صنعت خودروسازی به منظور حفاظت از حقوق شهروندی است. در ابتدای این آیین نامه تصریح شده است: ((از ابتدای دی ماه سال ۱۳۸۸، نصب بخاری درجا تولید داخل مورد تایید سازمان بهینه سازی مصرف سوخت برای تمامی خودروهای سنگین تولید داخل و وارداتی الزامی است.)) ضمانت اجرای تخلف از این آیین نامه نیز عدم شماره گذاری خودروهای فاقد بخاری درجا می باشد.

۲- آیین نامه اجباری شدن اجرای استاندارد نصب کیسه ایمنی هوای راننده در خودروهای گروه MI:

آیین نامه اجباری شدن اجرای استاندارد نصب کیسه ایمنی هوای راننده در خودروهای گروه MI موضوع استانداردهای ملی از ابتدای سال ۱۳۹۲ مصوب ۱۸ / ۰۱ / ۱۳۹۲ شورای عالی استاندارد از زمره دیگر تکالیف صنایع خودروسازی است که مجدداً مبین مداخله دولت در عرصه صنعت خودروسازی است که بعد حقوق شهروندی آن از اولویت زیادی برخوردار می باشد.

البته برخی از الزاماتی که در این دسته قرار می‌گیرند علی‌رغم این که در قوانین پیش بینی شده اند اما اجرایی نشده اند از جمله آن می‌توان به ((تصویب نامه در خصوص اجرای استاندارد ملی خودرو از ابتدای مهرماه ۱۳۹۲ - مصوب ۲۶ / ۰۳ / ۱۳۹۲ هیات وزیران)) اشاره داشت. در بخشی از این تصویب نامه به الزامات نصب کیسول

آتش نشانی برای خودروهایی که از ابتدای مهرماه ۱۳۹۲ تولید می شوند توسط صنایع خودروساز اشاره شده است که متاسفانه هم چنان اجرایی نشده است.^{۳۵}

۳- آیین نامه اجرایی نحوه انجام معاینه و صدور برگ معاینه فنی خودرو - مصوب ۱۹/۰۹/۱۳۹۳ هیات وزیران:

این آیین نامه که به استناد بند ۵ الحاقی ماده ۳۲ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین (۱۳۸۰) تصویب شده است به ضرورت ایجاد مراکز معاینه فنی توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی تحت نظر ستادهای معاینه فنی شهرداری یا سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای اشاره می نماید. اگر چه این آیین نامه مستقیماً با صنایع خودروساز ارتباط پیدا می کند اما به صورت غیر مستقیم از طریق شناسایی نقص های وضعیت ظاهری و فنی وسایل نقلیه و گزارش آن به وزارت صنعت و معدن و نیز وزارت راه و شهرسازی بر عملکرد خودروسازان تاثیر می گذارد.

تشتت مراجع مسئول رسیدگی و عدم وجود یک سازمان فراقوه ای

راهبردهای ضد جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان معمولاً بایستی این موضوع را در نظر داشته باشند که آیا بایستی نهادهای جداگانه و مستقلی را برای برخورد و رسیدگی به مصادیق مختلف این جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان به وجود آورند یا اینکه نهادهای موجود را در راستای هدف مزبور تغییر یا اصلاح کنند یا اینکه ترکیبی از دو راهبرد پیش گفته باشند. برای پاسخ به این که چه راهبردی در این زمینه بایستی بکار گرفته شود می بایستی عوامل مختلف حقوقی، سیاستی، منابع و سایر عوامل مورد توجه قرار بگیرند. اصلی ترین مزیت های نهادهای مستقل و نظام مند بین المللی، سطح بالای تخصص و تجربه ای است می تواند تحقق پیدا نماید و امکان ایجاد سطح بالای استقلال برای دوری گزینی نهاد مزبور از فساد و سایر نفوذهای ناروا؛ تفکیک این نهاد از سایر بخش ها و سازمان هایی که مسئولیت تحقیق در زمینه فساد را برعهده دارند؛ تزریق این واقعیت که نهاد جدید مستقل یک تحول تازه در مبارزه با مصادیق مختلف فساد از جمله اختلاس بوده، اعتبار پذیری بیشتر عمومی، پیش بینی های مناسب تر امنیتی، مسئولیت پذیری و پاسخ گویی بیشتر سیاسی، حقوقی و عمومی و شفافیت بیشتر در ارزیابی پیشرفت ها، موفقیت ها و شکست ها. ایجاد نهادهای جداگانه و مستقل به ویژه در سطح بین المللی،

³⁵ See SEC v. Coven, 581 F.2d 1020, 1028 (2d Cir. 2018), cert. denied, 99 S. Ct. 1432 (2019). See also Ruder, supra note 29, at 620. See generally Note, 2018-2019 Securities Law Developments: Rule 10b-5, 36 WASH. & LEE L. REV. (2019) [hereinafter cited as 2018-2019 Developments].

اجازه اقدام سریع تر علیه جرایم فساد از جمله اختلاس را با بهره‌دگیری از منابعی که به کارکردها و مقامات آنها اختصاص داده شده است، می‌دهد.

معایب اصلی تشکیل نهادهای مستقل را می‌توان هزینه‌های بالاتر اداری، انزواء، موانع و رقابت‌هایی که بین این نهاد مستقل و سایر نهادهایی که بایستی در مبارزه با جرایم علیه سلامت مصرف‌کنندگان با آنها همکاری شود از جمله نهادهای قضایی و انتظامی و تقلیل جایگاه نهادهای موجود مسئول مبارزه با جرایم علیه سلامت مصرف‌کنندگان به ویژه نهادهای قضایی و انتظامی، از نقطه نظر سیاسی، ایجاد نهادها با نهادهای تخصصی این پیام را ارسال می‌نماید که دولت تلاش‌های جدی را به سمت مبارزه با جرایم علیه سلامت مصرف‌کنندگان انجام می‌دهد اما در مقابل می‌تواند فشارهای سیل‌سوی را از ناحیه احزاب رقیب که خواهان اولویت بخشی به ابعاد متفاوتی از مبارزه با جرایم علیه سلامت مصرف‌کنندگان هستند، ایجاد نماید. نهادهای مستقل که مسئول مبارزه با انواع جرایم علیه سلامت مصرف‌کنندگان هستند از جمله در مقابل تلاش‌ها برای به حاشیه راندن آنها یا کاهش کارایی آنها از طریق بودجه ریزی ضعیف یا گزارش‌دهی نامناسب می‌توانند آسیب‌پذیر باشند. معمولاً، تفکیک یا چندپارگی وظایف و اختیارات اجرایی در زمینه مبارزه با جرایم علیه سلامت مصرف‌کنندگان، کارایی و تاثیر گذاری را در این زمینه کاهش داده با این حال، تضمین دیگری در مقابل جرایم علیه سلامت مصرف‌کنندگان محسوب شده اما در صورتی که یکی از نهادهای متولی مبارزه با جرایم علیه سلامت مصرف‌کنندگان، خود مبتلا به مبحث فساد شود ممکن است نهاد دیگری از آن استفاده لازم سیاسی را نموده و بالعکس و این مساله می‌تواند خود مبارزه با اختلاس را تبدیل به یک اهرم سیاسی نموده که در طولانی مدت اعتماد عمومی به نهادهای مستقل در این زمینه را کاهش می‌دهد.^{۳۶}

در مجموع می‌توان این دیدگاه را ارایه داد که در صورتی که نهادهای انتظامی و قضایی قابلیت مبارزه با انواع مصادیق جرایم علیه سلامت مصرف‌کنندگان را داشته باشند در این صورت ایجاد یک نهاد مستقل در این راستا می‌تواند کارایی آنها را تحت الشعاع قرار داده و معایب ایجاد آن بر مزیت‌های آن غلبه نماید می‌اما در وضعیت بالعکس، این چنین تاسیس نهاد مستقلی می‌تواند سودمند و مفید باشد.

در مواردی که ایجاد یک نهاد کاملاً مستقل ضروری می‌باشد، سطح ضروری از استقلال تنها می‌تواند از طریق مصوبات قانونی حاصل شده و در برخی موارد، اصلاحات و بازنگری‌های قانونی نیز حتی مورد نظر می‌باشد. اصول بنیادین حاکمیت قانونی از جمله استقلال قضایی در اغلب اوقات از نظر قانونی مورد نیاز بوده اگر چه در بسیاری از کشورها، اصلاحات و بازنگری‌های قانونی شامل دریافت تفاسیر قانونی و اعمال قوانین موجود خواهد

³⁶ See SEC v. Coven, 581 F.2d 1020, 1028 (2d Cir. 2018), cert. denied, 99 S. Ct. 1432 (2019). See also Ruder, supra note 29, at 620. See generally Note, 2018-2019 Securities Law Developments: Rule 10b-5, 36 WASH. & LEE L. REV. (2019) [hereinafter cited as 2018-2019 Developments].

شد تا تصویب قوانین جدید. اگر چه این چنین نهادهایی نمی توانند ذاتا به عنوان نهادهای قضایی مطرح باشند در مواردی که مصادیق جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان آن چنان جدی است که ضرورت ایجاد یک نهاد مستقل و واحد و فراگیر را اقتضاء نماید حرکت به سمت استانداردهای ۱۳۹۹ قابل قبول استقلال عملکردی و تعقیب قضایی ضروری می نماید.^{۳۷}

وجود نهادهای متعدد قاعده گذار در زمینه مبارزه با جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان در جمهوری اسلامی ایران یکی دیگر از ضعف های اصلی موجود در مبارزه با جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان در نظام جمهوری اسلامی ایران می باشد. اصل عدم تفویض قانون گذاری یکی از اصول ریشه دار در سنت قانون اساسی گرای است زیرا تفویض این اختیار از سوی قانون گذار به یک نهاد دیگر، ساختار ایجاد شده توسط قانون اساسی را دچار مخاطره می کند.^{۳۸}

بدین ترتیب، ابهام و پیچیدگی قوانین، هم بر شهروندان و هم بر حکومت آثار سوئی دارد. مهم ترین آثار سوء این وضعیت بر شهروندان را می توان شامل در برداشتن هزینه های اداری برای شهروندان به منظور فهم و بهره برداری از قوانین، دشوار ساختن اتخاذ تصمیمات، دامن زدن به نابرابری به ویژه در استفاده از خدمات عمومی و لطمه زدن به امنیت حقوقی دانست. آثار سوء ابهام و پیچیدگی قوانین بر مقامات حکومتی را نیز می توان در دو دسته کلی هزینه های مدیریتی و هزینه های سیاسی مورد توجه قرار داد. هزینه های مدیریتی به تعلل و دیوان سالاری بیش از حد در تصمیم گیری های اداری توسط مقامات اداری و کارمندان در صورت ابهام قوانین و مقررات بازمی گردد. هزینه های سیاسی ابهام قوانین نیز از هزینه های ناشی از استفاده از قوای قهریه توسط دولت برای تمکین شهروندان از قانون مربوط است، در حالی که چه بسا یکی از مهم ترین دلایل این عدم تمکین، پیچیدگی و ابهام قوانین می باشد.^{۳۹}

³⁷ Basic Principles on the Independence of the Judiciary”, Report of the Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, A/CONF/121/22/rev.1, UN Sales # E.86.IV.1, Part I.D.2, reprinted in United Nations: Compilation of International Instruments, Vol.1 Part 1 and International Commission of Jurists, Declaration of Delhi (1959), reprinted in The Rule of Law and Human Rights: Principles and Definitions (I.C.J., Geneva, 1966). Examples may also be found in the independence granted some other critical governance functions such as ombudsmen, electoral commissions and independent auditors or financial regulators

³⁸ آقایی طوق، مسلم و لطفی، حسن (۱۳۹۳)؛ تمییز میان تفویض اختیار قانون گذاری و اعطای صلاحیت تخییری در آرای دیوان عالی آمریکا، فصلنامه حقوقی اداری، سال دوم، شماره ۶، ص ۵۸

³⁹ انصاری، باقر؛ ۱۳۹۶، تنقیح قوانین و مقررات: تدبیری برای مبارزه با ابهام حقوقی، اطلاع رسانی حقوقی، شماره ۱۱، پاییز، سال ششم: ۳۸-۴۱.

روابط قوا در نظام جمهوری اسلامی ایران برخلاف تمام کشورهای دنیا به گونه ای منحصر به فرد تنظیم شده است. هر چند که در ظاهر تفکیک نسبی قوا وجود دارد، اما این روابط از ویژگی های خاصی برخوردار است که آن را از سایر نظام ها متفاوت می سازد. مساله ای که در این جا حایز اهمیت است، پشتیبانی متقابل است که باید بین نهادهای حاکمیتی برقرار شود تا از یک سو بستر خدمت بیشتر به کشور فراهم و از دیگر سو مانع تضاد و سرکشی فراقانونی این نهادها بر یکدیگر شود. در واقع، منظور کنترل قدرت به وسیله قدرت است که نشان دهنده حاکمیت قانون است، هم چنین عدم تعامل مناسب میان نهادهای حاکمیتی موجب بازیگری و معامله گری می شود و این یک فاجعه است. تنش و مجادله در حاکمیت، مردم را نسبت به آینده مایوس و ناامید می سازد و هیچ چیز برای یک کشور و نظام خطرناک تر از آن نیست که ملت انگیزه و امیدی برای تحرک و تلاش تعالی بخش نداشته باشد.^{۴۰}

نهایتاً نیز می توان به قوانین حاکم بر حمایت از سلامت مصرف کنندگان در بخش خودرو اشاره نمود که تشت مراجع رسیدگی و عدم وجود یک سازمان فراقوه ای اشاره داشت. پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی در سال ۱۳۵۷ و ملی شدن بسیاری از صنایع و کسب و کارهایی که تا پیش از آن به طور عمده وامدار دولت های خارجی بود، جمهوری اسلامی ایران به سمت حمایت از صنایع و کسب و کارهای داخلی به پیش رفت به نحوی که هم اینک، سیاست دولت، حمایت از صنایع و کسب و کارهایی است که بیش از ۴۰ درصد آن، داخلی سازی شده است. علاوه بر این قوانین بالادستی و پایین دستی، طرح های اقتصادی مختلفی که حکایت از مداخله دولت در اقتصاد دارد، اجرایی شده است که از جمله آن می توان به طرح رونق تولید اشاره نمود. البته این به این معنا نبایستی تلقی شود که مداخله دولت در اقتصاد یک امر پسندیده بوده بلکه در این زمینه، حداقل پس از اجرای برنامه های پنج ساله توسعه ای کشور که اولین آن پس از سال ۱۳۶۸ خورشیدی یعنی نخستین سال اجرای برنامه اول توسعه بوده است، عدم مداخله دولت در اقتصاد به عنوان یک اصل مورد پذیرش قرار گرفت و گام بزرگی به این سمت برداشته شد که سیستم اقتصادی کشور مبتنی بر خصوصی سازی و عدم مداخله دولت دنبال شود. مداخله دولت در عرصه قوانین ناظر بر صنایع خودروسازی در این دوره در ابعاد مختلفی صورت پذیرفته است برای نمونه در راستای حمایت از حق حیات شهروندان ایرانی، مجلس شورای اسلامی ((قانون استفاده اجباری از کمربند و کلاه ایمنی)) (۲۶ / ۱۱ / ۱۳۷۶) را به تصویب رسانید. در تبصره یک این ماده واحده تصریح شده است: ((وزارت صنعت، معدن و تجارت و کلیه شرکت های خودروسازی مکلف لند خودروهای تولیدی داخلی را همراه با کمربند ایمنی استاندارد عرضه نمایند. هم چنین انواع خودروهای وارداتی باید دارای کمربند ایمنی باشند.)) از دیگر مداخلاتی که در این دوره در زمینه حفاظت از حقوق شهروندی به تصویب رسانیده شده است، ماده ۷ آیین نامه اجرایی نحوه جلوگیری از آلودگی صوتی و پرتوها مصوب ۱۹ / ۰۳ / ۱۳۷۸ هیات وزیران است

^{۴۰} میر محمدی، سیدمهدی، الوانی، سیدمهدی و زینلی، حامد، تحلیلی بر ساز و کار نظارت و تعادل در روابط بین نهادهای حاکمیتی نظام جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه چشم انداز مدیریت دولتی، شماره ۲۸، زمستان ۱۳۹۵، ص ۱۷

که در آن، تصریح شده است: ((به کارانداختن و تردد هرگونه وسیله نقلیه موتوری مولد آلودگی صوتی ممنوع می باشد. نیروی انتظامی از تردد هر نوع وسیله نقلیه موتوری فاقد گواهی نامه موضوع ماده ۶ ممانعت به عمل آورده و عاملین یا رانندگان این گونه وسایل نقلیه را به مجازات های مقرر در ماده ۳۲ قانون محکوم خواهند نمود.)) بنابراین ملاحظه می شود که حتی در این ماده برای شرکت های خودروسازی متخلف، برای نخستین بار در قوانین ایران، مسئولیت کیفری محسوب شده است. البته مداخله دولت در صنایع خودروسازی به نفع حفاظت از حقوق شهروندی محدود به این دوره نبوده بلکه در دوره بعد نیز شاهد این چنین رویکردهایی هستیم از جمله می توان به ماده یک ((قانون ارتقای کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی)) مصوب ۲۶ / ۰۲ / ۱۳۸۹ اشاره نمود که تصریح می دارد: ((وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است ظرف مدت سه ماه از تاریخ تصویب این قانون برنامه و سیاست های مرتبط با ارتقای کیفیت تولید خودرو، کاهش مصرف سوخت، اجرای کامل استانداردهای اجباری پنجاه و یک گانه و استانداردهای مورد نیاز قطعه سازی، استانداردهای ایمنی و آلاینده و همچنین رقابت پذیر نمودن و توسعه شبکه و کیفیت خدمات پس از فروش را تهیه و پس از تصویب هیات وزیران جهت اجراء به کلیه خودروسازان و مراکز ذی ربط ابلاغ نماید.)) استانداردهای وضع شده از سوی دولت نسبت به شرکت های خودروسازی داخلی صرفاً نبوده بلکه در این زمینه شرکت های خودروسازی خارجی که اقدام به واردات محصولات تجاری خود می نمودند را شامل می شده است. نمونه بارز آن را می توان ((مجوز جایگزینی و امحای خودروهای فرسوده با کارکرد بیش از پانزده سال عمر - مصوب ۰۸/۰۲ / ۱۳۸۱ هیات وزیران)) دانست که مجدداً نشانگر مداخله دولت در صنعت خودروسازی به نفع حقوق شهروندی می باشد. در این راستا، استانداردهایی برای خودروسازهای وارداتی ترسیم شده است از جمله اینکه ((خودروهای وارداتی باید با معیارهای مصرف سوخت مورد تصویب کمیته موضوع ماده ۱۲۱ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و یا مرجع دیگری که بر اساس قانون تعیین می شود انطباق داشته و مسئولیت نظارت بر این امر به عهده موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران می باشد تا تدوین و اعلام معیارهای یاد شده، معیارهای روز پذیرفته شده در کشورهای اتحادیه اروپایی ملاک عمل خواهد بود.)) هم چنین واردات خودروها به ایران در صورتی مجاز است که نمایندگی رسمی خدمات پس از فروش در ایران باشد.

چالش های مربوط به معاضدت قضایی بین المللی

قواعد مختلفی در ارتباط با معاضدت های قضایی بین المللی در زمینه مبارزه با جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان در حقوق بین الملل شکل گرفته است هم در سطح جهانی و هم در سطح منطقه ای. نکته بسیار مهم در این بین آن است که هیچ کدام از این قواعد معاهداتی به طور خاص به جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان اشاره ننموده اند بلکه به جرایم مندرج در اسناد خود که یکی از آنها اختلاس است توجه داده اند. ماده ۹ کنوانسیون OECD مقرر می نماید: ((هر دولت عضو می بایستی تا حد اکثر امکان بر مبنای قوانین داخلی خود و معاهدات و ترتیبات مرتبط، معاضدت های سریع و موثر حقوقی را در راستای تحقیقات و رسیدگی های کیفری که از سوی

یک طرف در ارتباط با جرایمی که در این کنوانسیون مقرر شده اند و برای رسیدگی غیرکیفری که در محدوده این کنوانسیون از سوی یک طرف علیه یک شخص حقوقی اقامه شده اند، برپا نماید.) ماده ۲۶ کنوانسیون شورای اروپا نیز در زمینه معاضدت های قضایی بین المللی مقرر می نماید :

((۱- دولت های عضو کنوانسیون می بایستی وسیع ترین معاضدت های قضایی را از طریق پردازش درخواست هایی که مقاماتی که دارای اختیار تحقیق یا تعقیب جرایمی هستند که بر مبنای کنوانسیون مقرر شده اند، بر مبنای قوانین داخلی شان به عمل آورند

۲- معاضدت متقابل حقوقی بر مبنای بند یک این ماده می تواند در صورتی رد شود که طرف درخواست شونده اعتقاد داشته باشد که انطباق با آن درخواست، منافع بنیادینش، حاکمیت سرزمینی، امنیت داخلی یا نظم عمومی اش را زیر سوال می برد.^{۴۱}

۳. دولت های عضو نمی بایستی به رازداری بانکی به عنوان مبنایی برای رد هر گونه همکاری تحت فصل حاضر استناد نمایند.))

در ارتباط با استرداد نیز ماده ۲۷ کنوانسیون شورای اروپا مقرر می دارد :

((۱. جرایم کیفری که بر مبنای این کنوانسیون ایجاد شده اند می بایستی در هر معاهده استرداد که بین یا میان طرفین این کنوانسیون موجود می باشد به عنوان جرایم قابل استرداد مندرج شوند .

۲. در صورتی که طرفی که استرداد را مشروط به وجود یک معاهده مطرح می نماید، درخواست استرداد را از طرف دیگری که معاهده استرداد ندارد، دریافت نماید، این کنوانسیون را به عنوان مبنای استرداد در ارتباط با هرگونه جرم کیفری که بر مبنای این کنوانسیون مقرر شده است، قرار می دهد .

۳. طرفینی که استرداد را مشروط به وجود معاهده ای مطرح نمی سازند می بایستی جرایم کیفری که بر مبنای این کنوانسیون به عنوان جرایم قابل استرداد لحاظ شده اند را به رسمیت بشناسند

۴. در صورتی که استرداد یک جرم کیفری که بر مبنای کنوانسیون مقرر شده است صرفاً بر مبنای تابعیت شخص مطالبه شده یا به این دلیل که طرف درخواست شونده این فرض را داشته باشد که بر روی جرم مورد نظر دارای صلاحیت است، طرف درخواست شونده می بایستی قضیه را به مقامات صالح برای تعقیب ارجاع دهد مگر اینکه

⁴¹ See SEC v. Coven, 581 F.2d 1020, 1028 (2d Cir. 2018), cert. denied, 99 S. Ct. 1432 (2019). See also Ruder, supra note 29, at 620. See generally Note, 2018-2019 Securities Law Developments: Rule 10b-5, 36 WASH. & LEE L. REV. (2019) [hereinafter cited as 2018-2019 Developments].

به نحو دیگری با طرف درخواست کننده توافق شده باشد و می بایستی نتیجه نهایی را به طرف درخواست کننده در ظرف زمان مقتضی گزارش دهد.))

چالش هایی در زمینه معاضدت قضایی بین المللی برای مبارزه با جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان وجود دارد از جمله اصل عدم مجرمیت متقابل، مصونیت، رازداری بانکی یا دلایل شکلی دیگر که معمولاً دولت ها از انعقاد موافقت نامه های معاضدت قضایی بین المللی در این زمینه ها امتناع می ورزند. به علاوه موانع حقوقی، چالش های عملی در سطوح نهادی و عملیاتی مانع از در دسترس قرار گرفتن به موقع و موثر معاضدت های قضایی بین المللی در این مورد از جمله به دلیل منابع و تجربه ناکافی، اطلاعات محدود در دسترس، عدم هماهنگی و غیره می شوند. البته دولت ها و نهادهای بین المللی ذیربط، روش های غیررسمی برای دور زدن این موانع پیدا کرده اند.

چالش ها

چالش های قانونی

برخی چالش های برنامه های پیشگیری از جرم، ناشی از سیاست های کلان بوده که عبارتند از: دشواری فراهم آمدن مردم در قالب تجمعات محلی چه به دلایل امنیتی و چه به دلایل فیزیکی، تعیین دستورکار از سطوح دولتی یا سازمان های غیر دولتی مستمری بگیر از دولت برای سطوح کوچک مردم، تعیین دستور کار از سازمان های بین المللی بدون توجه به انتخاب افراد ذی صلاح مردمی، دشواری های اداری حمایت از رفتار مشارکت جویانه عمومی نظیر کمک های محلی یا تشکیلاتی برای ثبت آن ها، بی توجهی به تفکیک ساختارهای دولتی و غیر دولتی، ذاتی نبودن امر پیشگیری در وظایف نهادهای فرهنگ ساز نظیر آموزش و پرورش، صدا و سیما، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان بهزیستی و شهرداری ها، عدم وجود پیش بینی های لازم برای فعالیت های پیشگیرانه در ساختار سازمانی دستگاه های اجتماعی کشور، عدم شفافیت شاخص ها و ابهام در ساز و کارهای ارزیابی در حوزه اقدامات پیشگیرانه، تمایل سیاست گذاران و مدیران به اجرای برنامه های زودبازده و کوتاه مدت^{۴۲}، عدم تناسب سیاست های پیشگیرانه با حجم و عمق معضلات اجتماعی در کشور، اولویت دهی ضعیف پیشگیری در سیاست گذاری های کلان، ضعف بهره مندی از گروه های مرجع و تاثیر گذار در رویکرد اجتماعی کردن پیشگیری، کنار گذاشتن و حذف افراد با نفوذ در میان مردم و رجال مستقل مذهبی به جهات سیاسی که موجب محروم شدن جامعه از پتانسل و ظرفیت فراوان آنان در امور فرهنگی و اخلاقی میگردد و

^{۴۲} با توجه به چرخش های سیاسی کشور، متوسط عمر مدیران بر اساس پژوهش ها حدود ۳ الی ۵/۳ سال می باشد به همین دلیل تمایل مدیران و سیاست گذاران عمدتاً به اجرای برنامه های کوتاه مدت، کم عمق و با تاثیرگذاری محدود معطوف شده و برنامه های پیشگیرانه که عمدتاً برنامه هایی بلندمدت و نیازمند استمرار زمانی می باشند، کمتر مورد توجه قرار می گیرند. برای

اطلاعات بیشتر ن.ک به قمانی سعید و عارفی، مرتضی؛ پیشین، ص ۱۰۲

نتیجه آن افتادن امور فرهنگی و دینی به دست غیر متخصصین و غیر دلسوزین و بعضا غیر معتقدین به این امور است.

چالش های اجرایی پیشگیری از جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان در ایران

اگرچه یکی از اهداف پیشگیری از جرم، حفظ نظم و امنیت جامعه است با این حال در قوانین ایران و هم چنین رویه عملی در این زمینه افراط به چشم می خورد. نتایج تحقیقات به عمل آمده در خصوص مشارکت های مردمی با پلیس نشان می دهد، پلیس باید جهت افزایش ارتباط مردم با این سازمان و هم چنین بالا بردن حسن اعتماد مردم نسبت به انجام وظایف و ماموریت هایش تلاش کند تا بتواند موجبات پیشگیری از جرایم و ناهنجاری های اجتماعی را فراهم آورد. (ملنفت، ۱۳۸۲: ۲۱۸) گاهی توجه زیاد به دید امنیتی و انتظامی در پیشگیری از جرم موجب می گردد که نه تنها پیشگیری از جرم در یک منطقه موثر رغم دید امنیتی و انتظامی و حتی نظامی فوق العاده، اما این استان همواره به عنوان جرم خیزترین استان ایران در نظر گرفته شده است. (یاره خواهی و صوفی روشن، ۱۳۹۶: ۱۲۹) آثار نامطلوب برخوردهای سنگین و نابهنجار نیروهای انتظامی و امنیتی در خفا و آشکار در سالهای گذشته با جرایم ساده مردم و برخورد ساده با جرایم سنگین مسئولین، اعمال مجازات بدون صدور حکم قضایی توسط مامورین و مصونیت آنها از پیگیری و به طور کلی عدم رعایت قوانین آیین دادرسی و جدیت در اجرای آن و عدم رعایت ضوابط، مراحل و تشریفات قضایی و عدم رعایت احترام و حقوق مدعی تا چه رسد به احترام و حقوق متهم، حق برخورداری تند پلیس و موظفین ارشاد و تبرئه شدن آمرین و مسئولین بالادستی با مقصر اعلام کردن مامورین و مباشرین در جرایم اجتماعی همگی موجب شکاف و مقابله بین ارگانهای امنیتی با مردم و عدم احساس امنیت و عدم اعتماد به آنها حتی در مورد حفظ اطلاعات و ورود به حریم خصوصی شد که این جرح و شکاف نیاز به ترمیمی دراز مدت دارد و جز با تغییر در روش و عملکرد التیام نیابد.

چالش های سیاستی

در کشور ایران به اندازه کافی اسناد بالادستی در بحث پیشگیری از جرم وجود دارد با این حال، عمده اشکال در توفیق برنامه های پیشگیرانه، عدم وجود ساختارهای ارزیابی و نظارت می باشد به این معنا که مطالعات پیشینی و پسینی به منظور شناسایی شرایط محیطی قبل و بعد از اجرای برنامه های پیشگیرانه به منظور شناسایی نقاط قوت و ضعف برنامه ها وجود ندارد

۱) عدم همراستا شدن با تحولات در حوزه پیشگیری از جرم:

با توجه به این که در حال حاضر سیاست جنایی در کشورهای مختلف مانند آمریکا، کانادا و کشورهای اروپایی به ویژه انگلستان به سمت مدیریت ریسک و ریسک سنجی پیش می رود و در این راستا، پیشگیری وضعی، پیشگیری مطلوب محسوب می شود و همراه با آن، امروزه با ورود به عصر اطلاعات و ارتباطات و تحت تاثیر قرار گرفتن همه عرصه های اجتماع از فناوری های اطلاعاتی و ارتباطاتی شک سیاست، بی جنایی و پیشگیری،

به عنوان یکی از جنبه های آن ، تحت تاثیر این فناوری قرار گرفته است . با این حال این همراستا شدن با تحولات پیشگیری از جرم ، کمتر در نظام حقوقی و اجتماعی ایران به چشم می خورد.

۲) چالش های آماری پیشگیری از جرم :

در نظام حقوقی ایران ، نهاد رسمی و قانونی که متولی ارایه آمار صحیح جنایی باشد ، وجود ندارد . نهادها اقدامات پراکنده ای در این زمینه انجام می دهند ، ولی عدم تعامل منطقی بین آنها ، عدم سازماندهی و نداشتن راهبرد اساسی موجب شده است در عمل موفقیت چندانی در این زمینه نداشته باشد .

۳) چالش های تامین منابع طرح های پیشگیری از جرم :

نداشتن برنامه روزآمد برای تامین منابع مالی ، تجهیزاتی و نیروی انسانی داوطلب که عهده دار پیشگیری از جرم باشند ، نداشتن برنامه ثبت ورود و خروج و هزینه ها یا محرمانه نگهداشتن آنها ، برنامه ریزی بر اساس منابعی که دسترسی به آنها محتمل و نه قطعی است ، خرج کردن منابع در جهت بازتولید پول ، تامین مالی پروژه های پیشگیری از جرم که مورد تایید ذی نفعان نیست و سود کلانی که بعضا ممکن است از ادامه جرایمی مانند قاچاق کالا، پولشویی یا ادامه جرایم اقتصادی امنیتی علیه کشور برای برخی از نماید. اشخاص یا ارگانها حاصل شده یا انحصار تجارت و تولید و واردات و منافی خاص را تضمین نماید.⁴³

۴) چالش های پایداری طرح های پیشگیری از جرم:

تکراری شدن و مشتری نداشتن طرح ها ، به روز نبودن تحلیل وضعیت و ناآگاهی از اقدامات مورد نیاز ، تحلیل نادرست از منابع و صرف آنها برای طرح های تکراری ، نداشتن ارزشیابی، یا عدم کاربرد آن در اصلاح برنامه ها و تبلیغی بودن محور طرح ها تا جنبه محتوایی آنها. موانع، به عنوان مجموعه ای که موجبات عدم تاثیر عوامل و علل بر معلول و معمول را فراهم می سازد در سه قالب سیاسی، فرهنگی و اقتصادی بروز و نمود می یابد:

بند چهارم - چالش های سیاسی

مهمترین موانع سیاسی که در قالب های مستقیم و غیر مستقیم به لحاظ سیاستی تاثیر گذار خواهد بود عبارتند از:

⁴³ See SEC v. Coven, 581 F.2d 1020, 1028 (2d Cir. 2018), cert. denied, 99 S. Ct. 1432 (2019). See also Ruder, supra note 29, at 620. See generally Note, 2018-2019 Securities Law Developments: Rule 10b-5, 36 WASH. & LEE L. REV. (2019) [hereinafter cited as 2018-2019 Developments].

۱- عدم وجود یک راهبرد واحد سیاستی در حوزه پیشگیری از جرم

دولت خواه به صورت مستقیم خواه به صورت غیر مستقیم در اعمال سیاست های پیشگیرانه از جرم نقش والا و برجسته ای دارد. دولت می تواند از طریق ترسیم و تدوین سیاست های مدون و بلندمدت پیشگیری از جرم، نقش موثری در ریل گذاری فعالیت های پیشگیری از جرم ایفاء می نماید. تجربیات سایر کشورها به ویژه کشورهای اروپایی اثبات نموده است که حتی تغییرات احزاب در انتخابات پارلمانی و ریاست جمهوری، منجر به تغییر اولویت های پیشگیری از جرم در آن کشور می گردد. برای نمونه در بلژیک در زمان دولت لیبرال، افزایش قدرت و بهبود ارتقاء همکاری بین ژلندارمری، پلیس محلی و پلیس قضایی در راستای مبارزه ایشان علیه ناامنی، تروریسم و سارقان مسلح و پیشگیری از این جرایم خواسته شده در حالی که رویکرد دولت نئولیبرال آن بود که شهروندان و نه دولت نخستین و اصلی ترین افراد مسئول در امنیت شهر خودشان شناخته می شوند. آنها به عنوان افرادی که مسئول حفاظت از خود و اموالشان بودند، می بایستی کنترل بیشتری بر محیط زندگی و کار خود داشته باشند؛ در مقابل، نقش دولت، حمایت از شهروندان جامعه در راستای اجرای مسئولیت هایی هم چون اطلاع رسانی پیرامون مقررات ایمنی، حمایت از بزه دیدگان و افزایش نظارت پلیس در خیابان ها بود. (هبرشت، ۱۳۹۵: ۲۰۸-۲۰۷)

بنابراین شاهد آن هستیم که چه میزان عوامل سیاسی در تغییر اولویت های پیشگیری از جرم و اصولاً خود فهم از پیشگیری از جرم تاثیر گذار می باشد و این مساله ای است که در نظام سیاسی ایران نیز بایستی بدان توجه شود. با وجود اهمیت نقش دولت در زمینه سیاست گذاری های مربوط به پیشگیری از جرم، شاهد آن هستیم که هیچ گونه راهبرد ثابت و طولانی مدتی از سوی دولت ایران در این زمینه تدوین نشده است و دولت و نهادهای مسئول عمدتاً به این موضوع به عنوان یک موضوع دارای درجه دوم اهمیت نگریسته اند.

۲- سیاست زدگی پیشگیری از جرم

یکی از موانع عمده سیاسی پیشگیری از جرم در جامعه ایران، سیاست زده شدن سیاست های ناظر بر آن می باشد به طوری که با روی کار آمدن هر دولت با طیف خاص سیاسی، سیاست های حوزه پیشگیری از جرم دچار تغییر شده و این موضوع موجب می شود که نتوان از یک راهبرد منسجم و طولانی مدت پیشگیری از جرم در جامعه ایران صحبت نمود. مبتنی بودن پیشگیری از جرم بر مفاهیم نئولیبرال و محافظه کارانه غربی و عدم تناسب آن با جامعه و نظام سیاسی حاکم موجب شده است که بعضاً دولت نیز رغبت کافی و وافی به موضوع پیشگیری از جرم نداشته باشد و آنها را بعضاً یک محصول وارداتی بداند. از سوی دیگر، هیچ نهاد هماهنگ سازی در زمینه پیشگیری از جرم در نظام حقوقی - سیاسی ایران پیش بینی نشده است و به همین دلیل می شود که زمانی که قوه قضاییه با یک طیف فکری خاص، پیشگیری از جرم را دنبال می نماید، دولت و نهادهای زیر مجموعه آن از جمله سازمان بهزیستی، سیاست های جداگانه و بهتر بگوییم اولویت های دیگری را در زمینه پیشگیری از

جرم مورد تمرکز قرار می دهند. این سیاست زدگی به نوع دیگری نیز خود را در مسأله پیش گیری از جرم و مقابله با مجرمین نشان می دهد و آن در جایی نمود میکند که جرایم از جانب کارگزاران و مدیران دولت حاکم و یا احزابی که قدرت غالب را بدست آورده اند سر می زند آنگاه با برخورد دو گانه در مورد بزه کاری این افراد و چشم پوشی از آن و بزرگ نمایی و تعقیب مجرمین دولت های گذشته علاوه بر اینکه موجبات تبعیض در روند جلوگیری از جرم را فراهم می آورد، روند ادامه جرایم در دولت حاضر را نیز تضمین مینماید.⁴⁴

نتیجه گیری و پیشنهادها

طبق تعاریف ارایه شده، مصرف کننده یعنی انسان و حقوق مصرف کننده یعنی حقوق انسان، پس حقوق مصرف کننده یکی از حقوق اولیه بشری است و یک قرائت اقتصادی است از حقوق بشر. مبنای اقتصاد و سیاست و حقوق جدید را همین دیدگاه حقوق بشر درست کرده است. اعلامیه حقوق بشر درباره حقوق اولیه بشر این موارد را برمی شمارد: حق حیات، حق آزادی، آزادی انتخاب، حق مالکیت، حق استیفای حقوق، حق قیام علیه ظلم. در واقع، سیستم های حقوقی اساسا برای این درست شده اند که جلوی ظلم را بگیرند متاهی اگر نتوانند جلوی ظلم را بگیرند، حقوق بشر برای آنها حق قیام قایل نشده است. حقوق بشر در عرصه اقتصاد، حقوق بشر در عرصه سیاست، دو روی سکه جامعه مدرنند. در کشور ما هم از جهت تئوری و هم از جهت عملی، حق مصرف کننده نادیده گرفته شده است. در جامعه ما با بی توجهی علمی و عملی به این حقوق به عموم مردم به عنوان مصرف کننده یک اجحاف بزرگ اقتصادی صورت گیرد ولی همه بی اعتنا از آن می گذرند. وقتی تولیدکننده یا واردکننده انحصاری در جامعه ما حضور دارند یعنی عرضه به صورت انحصاری در جامعه ما انجام می شود، این موضوع به معنای ضایع شدن حق انتخاب و آزادی مصرف کننده است. شرایط انحصاری و یا نیمه انحصاری یا سیستم بازدارنده ای وجود دارند که مانع رقابت می شود و از بین بردن رقابت در واقع نوعی لطمه به آزادی و ضایع کردن حق آزادی است. قوانین ضد انحصار برای حمایت از شهروندان است. در علم اقتصاد اولین بحث اقتصاد خرد، نظریه حق آزادی انتخاب مصرف کننده است، اگر این اصول که مبنای علم اقتصاد است نقص شود علم اقتصاد موضوعیت خود را از دست می دهد. اگر بازار رقابتی نباشد، حق آزادی انتخاب سلب شده است و مصرف کننده مجبور است کالایی را که به او ارایه می شود مصرف کند و یا اصلا مصرف نکند در واقع مصرف کننده مجبور به انجام عملی می شود که تمامی ندارد و آزادی از او سلب می شود.

⁴⁴ See SEC v. Coven, 581 F.2d 1020, 1028 (2d Cir. 2018), cert. denied, 99 S. Ct. 1432 (2019). See also Ruder, supra note 29, at 620. See generally Note, 2018-2019 Securities Law Developments: Rule 10b-5, 36 WASH. & LEE L. REV. (2019) [hereinafter cited as 2018-2019 Developments].

مبنای جرم انگاری جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان را می توان در نظریه رفاه عمومی جستجو کرد به طوری که هر گونه اختلال در تولید و توزیع هر نوع کالا و خدمات ضروری و معنوی را متوجه انبوهی از مردم نماید. در نظام کیفری ایران در خصوص حقوق مصرف کننده سیاست واحد کیفری اتخاذ نشده است در نظام حقوقی ما قواعد و مقررات پراکنده ای در این راستا وجود دارند از جمله قانون تجارت الکترونیک مصوب ۱۳۸۲، قانون نظام صنفی مصوب سال ۱۳۸۲، قانون حمایت از مصرف کنندگان خودرو مصوب سال ۱۳۸۶ و از همه مهم تر قانون حمایت از حقوق مصرف کنندگان برای یک زندگی معقول، می تواند جامعه و مدیریت آن را به چالش کشاند و زیان های مادی مصوب سال ۱۳۸۸.

پیشنهادها

راهکارهای اقتصادی

تعادل بخشی به تاثیر عوامل اقتصادی در پیشگیری از جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان:

جرم به عنوان یک پدیده همانند دیگر پدیده های اجتماعی دارای ابعاد و وجوه گوناگونی است و عوامل متعددی می توانند در پیدایش و پیشگیری از آن نقش داشته باشند. بدون شک با شناخت عوامل موثر در بروز جرایم می توان تمهیداتی در جهت کاهش میزان جرایم در نظر گرفت که بدون شناخت این عوامل نمی توان برنامه مناسبی برای سالم سازی اجتماعی ترسیم نمود. شاید هیچ پدیده اجتماعی به تنهایی جرم زا نباشد بلکه اقتران چندین عامل و نیز ضعف کنترل درونی و بیرونی به ارتکاب جرم توسط یک شخص می انجامد. بنابراین همان گونه که نبایستی بر موانع و عوامل سیاسی در پیشگیری از جرم توجه عمده نمود، به همان میزان نیز نبایستی بر موانع و عوامل اقتصادی در پیشگیری از جرم به طور انحصاری بها داد. قطعا تحلیل موثر و مناسب پیشگیری از جرم، یک تحلیل همه جانبه و با ملاحظه تمامی عوامل و موانع اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بوده و یک مورد خاص را شامل نمی شود.

تحلیل اقتصادی دین محور در پیشگیری از جرم

همان گونه که در بخش قبل اشاره شد، یکی از موانع اساسی اقتصادی در پیشگیری از جرم در ایران، عدم توجه به تحلیل های فقه اقتصادی اسلامی در پیشگیری از جرم می باشد.

سیستماتیک کردن نظام پیشگیری از جرم و نظارت بر نهاد های اقتصادی:

یکی از اموری که همواره موجب جرایم سنگین اقتصادی در ایران و برخی کشور های دیگر می شود که نتیجه آن اختلاس ها، دست برد از بیت المال، سوء استفاده از اموال عمومی و دولتی، و قرار گرفتن عمده وام های بانکی و سرمایه های کشور در دست عده ای خاص می باشد سیستماتیک نبودن واحدهای نظارتی نسبت به جریانات،

نقل و انتقالات و مبادلات و... به طوری که امور همواره در دست افرادی خاص و منوط به اذن اشخاص می گردد و قدرت روابط جایگزین ضوابط می گردد و سفارشات جای عدالت در توزیع سرمایه ها را می گیرد. اما سیستماتیک کردن دستگاه های نظارتی و شفافیت در نهاد های اقتصادی و محدود کردن هرچه بیشتر امکان اقتصاد روابطی و شکستن اقتصاد انحصاری و ایجاد فضای اقتصاد آزاد موجب جلوگیری از بسیاری از جرائم اقتصادی و مسدود کردن اقتصادی برخی از مسئولین و کوتاه کردن دست اطرافیان آنان و ممانعت از مستثنا شدن آنها از قانون می گردد.

تقویت اقتصاد ملی و بهبود در وضع معیشتی مردم

به طور کلی یکی از عمده اموری که مردم را به سمت فساد و جرم سوق می دهد نیاز و مخصوصا فقر مادی است. همان طور که در احادیث نبوی (ص) وارد شده: کاد الفقر ان یكون فقرا، فقر، انسان را در آستانه کفر قرار می دهد^{۴۵}. لذا بهبود در وضع معیشت مردم و بالا رفتن قدرت خرید و رفاه اجتماعی و اشتغال همگی از اموری است که بدون شک در پیشگیری از بسیار از جرائم فراگیر موثر است. اما برای رسیدن به این مهم نیاز به جدی گرفتن سه امر اساسی در امور اقتصادی کشور است.

الف) تعامل بهتر و بیشتر با دنیا

ب) استفاده از نظرات نخبگان اقتصادی، اساتید دانشگاه و جدی گرفتن آمار، تذکرات و پیش بینی های آنها در امور اقتصادی

ج) خصوصی سازی به معنای واقعی کلمه و دور شدن از اقتصاد دولتی صرف و ایجاد رقابت میان بخش خصوصی با هم و با دولت و خروج دولت از انحصاری کردن اقتصاد و صنایع در دست خود و ایجاد رقابت میان خود با سایر دول و بازار های جهانی در جهت ارتقاء کیفیت تولیدات و تنزیل قیمت ها، اگر چه این مهم ممکن است دولت را برای مدتی موقت دچار بحران کند اما آینده ای روشن و رفاه عمومی، اشتغال زایی و در نتیجه کاستی چشمگیر جرائم را به دنبال خواهد داشت که آن نیز در نهایت موجب کم شدن بسیاری از هزینه های دولت خواهد گشت.

۲) راهکارهای فرهنگی

اجرای برنامه های پیشگیرانه با محوریت مدارس :

همان طور که گفته شد، موانع فرهنگی به عنوان یکی از موانع اصلی در پیشگیری از جرم در ایران است. در زمینه اجرای برنامه های فرهنگی پیشگیری از جرم، گروه های خانوادگی و آموزشی اصلی ترین و فشرده ترین مراقبت را بر اعضایشان اعمال می نمایند. در این گروه ها، جامعه پذیری اشخاص بسیار مهم است. روابط اجتماعی

^{۴۵} . کافی، جلد ۲، ص ۳۰۷.

بسیار نزدیک، صمیمانه و به اصطلاح چهره به چهره است، ارزش های دخیل بسیار والا و همنوایی با هنجارها قصد علنی گروه است. در این گروه ها تنوع و آزادی انتخاب نسبتاً محدود است. صاحبان اقتدار را در این گروه ها به آسانی می توان تشخیص داد و اعضای گروه می دانند که مراعات هنجارها نه تنها برای حفظ انسجام گروه بلکه برای ترمیم خرد خودشان نیز ضروری است. (شایگان، ۱۳۹۵: ۳۸) تجربه کشورهای موفق در حوزه پیشگیری از جرم بیانگر آن است که یکی از مهم ترین عوامل موفقیت این کشور، اجرای برنامه های پیشگیرانه با محوریت مدارس بوده. شورای عالی امنیت ملی لزوم پیش بینی ساختار سازمانی پیشگیری از جرم در دستگاه های اجتماعی کشور را جزء مصوبات خود قرار داده است به طوری که کلیه دستگاه های دخیل در حوزه مباحث اجتماعی می بایست در رابطه با موضوع پیشگیری از جرم، حوزه ای مستقل و اختصاصی را در ساختار سازمانی خود پیش بینی کنند

توسل به راهکارهای روان شناختی به عنوان یک رویکرد فرهنگی - سیاسی پیشگیری از جرم:

روان شناسی به تمام جنبه های انسان اعم از بعد عاطفی، عقلی، اجتماعی، اخلاقی، ارثی و در کل، شخصیتی مربوط می شود، به همین خاطر، روان شناسان جدید با طرح پیشگیری از وقوع جرم و توجه به شخصیت مجرم و شیوه های به سازی او، باب تازه ای در مباحث جرم، گشوده اند. این که چگونه می توان از وقوع جرم جلوگیری کرد؟ و چگونه می توان به علل و انگیزه هایی که موجب چنین حالتی در او شده اند پی برد؟ زیرا پیشگیری همواره ساده تر، علمی تر و کم هزینه تر از درمان است.

انریکو فری، جرم شناس ایتالیایی می گوید: برای این که جرم ها تقلیل یابد و مبارزه ثمربخش باشد، باید قبل از وقوع جرم، پیشگیری به عمل آید، چون پس از وقوع جرم دیگر بازسازی مجرم میسر نیست. (۵: ۲۰۰۰, Von Hirsch and Garland) بسیاری از روان شناسان که به مطالعه جرم می پردازند عقیده دارند که باید بر متغیرهای شخصیت افراد تکیه کرد و آن را بهترین عامل در قضاوت بالینی محسوب کرد و بر این باورند که مجرمان، افراد طرد شده هستند ولی دیدگاه زیست شناختی معاصر، عامل ژنتیک را یکی از عوامل مهم در ارتکاب جرم می داند. امروزه برای پیشگیری از وقوع جرم از دیدگاه روان شناسی، راهبردهای زیر قابل اجراء و کارساز و مثبت خواهد بود که عبارتند از: روان درمانی که هدف آن سازگاری عاطفی به منظور برخورداری از روابط صحیح است که در آن، رابطه درمانگر با مراجع (درمانجو) باید بر اساس همدلی باشد. روانکاو که تجزیه و تحلیل محتویات ضمیر ناخودآگاه فرد است. رفتار درمانی که اشاره به تمامی رفتارهای ظاهر دارد که از تقویت کننده و تکنیک های قلیل درمان خود استفاده می کند. خانواده درمانی که درمان به شکل گروهی و مشاوره با تمامی اعضای خانواده ها به منظور حل تعارضات خانوادگی و بهبود روابط درون سازمانی خانواده است.

جدا از این موضوع که در رد آن مقالات بی شمار نوشته شده است جامعه شناسان، ریشه بیماری های رفتارهای جنایی را محیط اجتماعی فرد می دانند و به جای این که فرد را مورد توجه قرار دهند و جامعه و انحراف آن را مورد توجه قرار می دهند و عوامل زیر را در شکل گیری جرم موثر می دانند:

۱- جامعه پذیری ناقص ؛

۲- یادگیری رفتار انحرافی ،

۳- فشارهای ساختاری . (Bottoms and Tonry, ۲۰۰۰:۴۳)

تشکیل گروه های مباحثاتی یکی از راهکارهای اصلی در زمینه پیشگیری از جرم می باشد. در این روش ، چندین روانشناس، مجرمین را شناسایی کرده و یک تشکل گروهی برای بحث و گفتگو و تفریح بین آنها ایجاد می کنند. هدف از تشکیل این گروه ها آن است که اعضاء توانایی ها و استعدادهای خود را به یکدیگر منتقل کنند و نقل کاستی ها و تجربه های مجرمانه - سبب عبرت آموزی تنبیه اخلاقی آنها شود (Rosenbaum, ۱۹۹۸, ۶۵)، Lurigio and Carl Davis) فاصله های اخلاقی با کمک روانشناسان پر می شود. بایستی این مطلب را افزود که نقش واسطه گری روان شناسان در این راستا مهم می نماید به این معنا وقتی که اعضای گروه های مباحثاتی تجربه های مجرمانه خود را به صورت بلاواسطه و بدون حضور روان شناسان حکایت می کنند با استقبال بیشتری مواجه می شوند تا زمانی که تجربه های عادی خود را بازگو می کنند به عبارت دیگر وقتی ماجراجویی های مجرمانه خود را به سمع دیگران می رسانند ، دیگران از ایشان قهرمان سازی می کنند. اجتماع درمانی به جای اصلاح مجرمین، اسباب انتقال تجربیات در شگردهای مجرمانه می شود، لذا این گروه ها منجر به تقویت فرآیند بزهکاری می شوند. نمونه دیگر از اعمال این راهکار، از بین بردن خلاءهای احساسی نوجوانان در خانواده های مستعطف است از این رو، این دسته از نوجوانان که در معرض ارتکاب جرم هستند به اردوهای برده شده و آنها را جامعه پذیر می نمایند. به نظر می رسد که این اردوهای تفریحی در زدودن آثار نابهنجاری در این گروه مناسب باشد.

در ضمن بایستی این مطلب را افزود که در پیشگیری اجتماعی، هدف متلاشی کردن باندهای مجرمانه از درون است. یکی از روش ها نفوذ مربیان تربیتی، مددکاران اجتماعی به داخل این تشکل ها و اصلاح تدریجی اعضای باند در درون این تشکل هاست. به عبارت دیگر، به جای برخورد پلیس و به عبارت بهتر برای تکمیل اقدامات پلیسی، مربیان سازمان بهزیستی، با نفوذ در یک باند معتاد در استخراج نکات منفی آنها و احیای فرهنگ مثبت در آن کمک شایانی ایفاء نموده اند.

تحکیم بنیان خانواده و آموزش آن :

خانواده یکی از اصلی ترین نقش ها در زمینه پیشگیری از جرم را ایفاء می نماید . در اهمیت خانواده باید گفت که خانواده نخستین و مهم ترین مدرسه و مهد تربیت کودک و موفق ترین کارگاه انسان سازی است و بیشترین دانسته ها، تجارب، فرهنگ ، تمدن ، اخلاق و اندیشه از این کانال به کودک سرایت می کند. وضع محیط خانوادگی در سازگار کردن افراد با محیط اجتماعی، نقش بسیار مهمی دارد. اگر در خانواده، روح یگانگی و صمیمیت و هم بستگی حاکم باشد، جامعه نیز از ثمرات آن بی بهره نخواهد بود و نظم و امنیت اجتماعی نیز تحقق خواهد یافت (تجری ، ۱۳۹۲ : ۹۰-۹۱). اگر بپذیریم که رفتار اکتسابی است و یادگیری حداقل در آغاز متأثر از تقویت و پاداش محیط اطراف می باشد، بی شک در تعیین رفتار کودک، واکنش های عاطفی، ادراک نگرش ها و ارزش های موجود در خانه و خانواده از اهمیت خاصی برخوردار است و اگر خانواده رفتار مناسبی نداشته باشد ، موجبات بزهکاری را در فرزندان پدید می آورد (رحیمی یگانه ، ۱۳۷۸ : ص ۱۱۲). خانواده به گونه های مختلف می تواند در بزهکاری و متقابلاً پیشگیری از جرم اعضای آن نقش داشته باشد از جمله در تحقیقی که توسط خانم فخرالسادات رضوی به راهنمایی دکتر حسن پاشا شریفی تحت عنوان ((رابطه بزهکاری نوجوانان با ویژگی های خانوادگی)) به عمل آمده است، یکی از عوامل موثر بر بزهکاری، بد بودن وضعیت اقتصادی خانواده اعلام شده است و یکی از مناسب ترین راه های پیشگیری از جرم نیز، اعتلای وضعیت اقتصادی خانواده دانسته شده است (رضوی ، ۱۳۷۶ : ۹۳). کی نیا در کتاب خود، بعد دیگری از نقش خانواده در خود می باشد (کی نیا ، ۱۳۶۹ : ۲۸۳). وجود زمینه های دینی و مذهبی در یک خانواده و ترویج پیشگیری از جرم را مدنظر قرار داده و آن ، تاثیر روابط عاطفی خانواده بر پیشگیری از جرم اعضای و آموزش ارزش های مزبور یکی دیگر از مهم ترین عوامل و راهکارهای خانوادگی پیشگیری از جرم می باشد. سخاوت در کتاب خود در مورد موضوع اعتقادات دینی و پایبندی به مسایل اخلاقی و تاثیر آن در جلوگیری از گرایش نوجوانان به بزهکاری تاکید کرده است . (سخاوت : ۲۱۲ : ۱۳۸۰).

نتیجه گیری

حقوق مصرف یکی از مهمترین مسائل موجود در حقوق عمومی شناخته شده است که دایره ی شمول آن بسیار گسترده می باشد و همه افراد و احاد یک جامعه باید از این حقوق بهره مند شوند. علی رغم توسعه فناوری های جدید و نیاز به حمایت از حقوق مصرف کننده که طرف ضعیفتر رابطه محسوب می شود، در حقوق ایران به این موضوع کمتر توجه شده است و این نوع از ادبیات حقوقی در کشور بیگانه واقع شده است و قبل از قانون حمایت از حقوق مصرف کنندگان ۱۳۸۸ اهمیت جدی به قشر بزرگ مصرف کنندگان و آسیب های آنها در بازار ضد رقابتی داده نمی شد تا این که در عصر حاضر نیز نیاز به توجه بیشتر به این موضوع و کوشش به منظور عملیاتی

کردن قواعد حمایتی از حقوق مصرف کننده است. لازمه و اهمیت طرح بحث حمایت از حقوق مصرف کننده در ایران مشهود است. همه ما در قامت مصرف کننده هر روز با مشکلاتی مانند عدم وجود استاندارد، ددرسره‌های مربوط به عدم وجود گارانتی، مشکلات مربوط به عدم دانش از نحوه استفاده وسایل برقی و ... مواجه هستیم. حقوق مصرف کننده و لزوم حمایت از آن، یکی از مباحث مشترک علوم حقوق و اقتصاد می باشد. اگر از مصرف کنندگان در برابر تولیدکنندگان حمایت جامعی به عمل آورده نشود، آنها در معرض خطر قرار خواهند گرفت. زیرا که در عصر حاضر کالاهای پیچیده‌ای وارد بازار شده‌اند که استفاده از آنها یا احتیاج به تخصص مخصوصی دارد یا این که لازمه رعایت دستورات و راهنمایی‌هایی هستند که عرضه کننده باید در اختیار مصرف کننده قرار بدهد. از طرف دیگر، بسیاری از کالاهایی که در داخل و خارج تهیه و به بازار عرضه می‌شوند، از لحاظ ایمنی و کیفی استاندارد نبوده و نه تنها باعث خسارت مالی می‌شوند که در پاره‌ای موارد خسارت جانی نیز برای مصرف کنندگان به همراه می‌آورند. حتی کالاهای استاندارد نیز احتمال دارد به طور ذاتی خطرناک باشند یا آثار جانبی خطرناکی را به همراه داشته باشد^{۴۶}.

با توجه به مطالب عنوان شده در مطالعه، می توان نتیجه گیری نهایی را به صورت زیر مطرح نمود:

فلسفه اصلی حمایت از مصرف کننده، در حقیقت حمایت از یک فرد غیر متخصص و کم دانش در برابر یک فرد متخصص و دانشمند است.

مصرف کنندگان در حقوق ایران، شامل افراد حقیقی و حقوقی هستند، ولی در قوانین بین الملل در اصل شامل افراد حقیقی می شوند به جز در مواردی خاص و استثنا.

مصرف کنندگان باید از انگیزه غیر تجاری و فروشنده باید از انگیزه های تجاری و اقتصادی برخوردار باشند.

در صورتی که معاملات چندمنظوره قابل جدایی و تفکیک از همدیگر باشند، تنها آن قسمت از کار را که دارای هدف غیرتجاری است را می توان تحت پوشش قوانین و مقررات حمایت از مصرف کنندگان قرار داد، اما در صورتی که معامله های تجاری و اقتصادی قابل تفکیک و جدایی نباشند، لازم است تا به هدف اولیه خریداران توجه کرد.

مجموعه تعاریفها و مفاهیم ارائه شده در مورد اصطلاح مصرف کننده در قوانین و حقوق ایران با همدیگر همسویی و هماهنگی ندارند و کاملترین و جامعترین تعریف از اصطلاح مصرف کننده در حقوق ایران، همان تعریفی می باشد که در آیین نامه اجرایی ماده ۴۸ قانون تجارت الکترونیک بیان شده است.

^{۴۶} . محرابی، مختار، (۱۳۹۵)، حقوق مصرف کننده در ایران، پنجمین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت و دومین کنفرانس کارآفرینی و نوآوری های باز، تهران.

قابل ذکر است که مصرف کنندگان در معامله های تجاری و غیرتجاری با هر عنوان و اصطلاحی که از آنها نام برده شود شامل هم افراد حقیقی و هم افراد حقوقی خواهند بود.

فرد تامین کننده یا همان فروشنده، لازم است در راستای شغل و حرفه کاری خودش به انجام معاملات بپردازد، یعنی تنها هدف وی از انجام معاملات کسب و کار و فراهم نمودن بهره مالی و تامین مخارج زندگی باشد.

افراد مصرف کننده و فروشنده (تامین کننده) را لازم است بر حسب قانون حاکم بر قرارداد منعقد شده تحت شناسایی قرار دارد چونکه امکان دارد اشخاص با توجه به قانونها و مقررات مختلف از عنوانی مختلف با همدیگر برخوردار باشند.

در نهایت بر اساس قوانین و آیین نامه های موجود در ایران، می توان از نظر عقاید حقوقی از مصرف کننده تعریف زیر را ارائه داد:

مصرف کننده می تواند فردی حقیقی یا حقوقی باشد که در راستای مصرف های شخصی و خصوصی، خانوادگی یا استفاده در منزلهای مسکونی، کالا یا خدماتی را خریداری و یا اجاره می کند و در هر مورد بر اساس قوانین ویژه ای و به خصوصی که وجود دارد تعیین خواهد شد و تامین کننده (فروشنده) نیز فردی حقیقی و یا حقوقی شناخته شده است که در جهت تجارت، شغل و حرفه خودش دست به انجام معاملات میزند. در حالی که بر اساس قوانین اروپایی موجود، مصرف کننده تنها شخصی حقیقی می باشد که منظورش از خریداری کالا و یا خدمات خارج از حوزه تجارت و حرفه اش است و فروشنده، هر فرد حقیقی یا حقوقی است که در جهت تجارت، شغل و حرفه خودش انجام به معامله می کند.

منابع

۱. جابری، عصمت ا.، حقوق مصرفکننده، تهران، دادیار، ۱۳۸۶
۲. جاوید، احسان، نیاورانی، صابر. (۱۳۹۳). قلمرو حق بر سلامتی در نظام بین الملل حقوق بشر. پژوهش حقوق عمومی، ۱۵(۴۱): ۷۰-۴۷.
۳. جاویدنیا، جواد. (۱۳۸۸). جرایم تجارت الکترونیکی. چاپ دوم. داد، ولی تهران: انتشارات خرسندی.
۴. خالدی، پری، و قاسمی حامد، عباس، و بهشتی، اکرم. (۱۳۹۹). حقوق مصرف کننده در مرحله پیش قراردادی با مطالعه تطبیقی در حقوق انگلیس. تحقیقات حقوق خصوصی و کیفری (دانشنامه حقوق و سیاست)، ۱۶(۴۴): ۱۱-۳۶.
۵. رضایی حقیقت، خدیجه «، ۱۳۸۹ نقش سازمانهای غیردولتی در حمایت از حقوق

۱۱. کاظم پور، سید جعفر، (۱۳۸۹)، بررسی تطبیقی حمایت از طرف ضعیف قرارداد در ایتالیا و دکترین نامعقول بودن در ایالات متحده آمریکا، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۷۱.
۱۲. کریون، متیو سی آر، (۱۳۸۸)، چشم اندازی به توسعه میثاق بین المللی حقوق اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی، ترجمه ی محمد حبیبی مجنده، چاپ اول قم، سازمان انتشارات دانشگاه مفید، ص ۱۴۵.
۱۳. محرابی، مختار، (۱۳۹۵)، حقوق مصرف کننده در ایران، پنجمین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت و دومین کنفرانس کارآفرینی و نوآوری های باز، تهران.
۱۴. اسماعیل زاده، هادی (۱۳۷۴) نگاهی به حقوق مصرف کننده، چاپ اول، انتشارات سازمان برنامه و بودجه، ص ۶۱.
۱۵. آشوری، محمد؛ جرمشناسی، تقریرات دکتری حقوق جزا، دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ۱۳۹۰، ص ۶۷.
۱۶. آقایی طوق، مسلم و لطفی، حسن (۱۳۹۳)؛ تمییز میان تفویض اختیار قانون گذاری و اعطای صلاحیت تخییری در مصرف «کننده»، نامه اتاق بازرگانی، شماره ۴۳.
۶. زمانی، سید قاسم، ۱۳۸۵، شبیه سازی درمانی و حق بر سلامتی در قلمرو حقوق بینالملل بشر، تهران، مجله پژوهش حقوق و سیاست، سال هشتم، پاییز- زمستان، شماره ۱۹.
۷. سلیمی، فزه «، ۱۳۹۱، حمایت از مصرفکننده در ادبیات حقوقی ایران»، فصلنامه وکیل مدافع، ارگان داخلی کانون وکای دادگستری خراسان، سال دوم، شماره.
۸. شایگان، فریده و دیگران، (۱۳۸۲) تقویت همکاریهای بینالمللی در زمینه حقوق بشر، زیر نظر جمشید ممتاز، تهران، چاپ اول، انتشارات دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.
۹. طاهرزاده کاکلی، سیدمحمدعلی. (۱۳۸۸). «حق انصراف مصرف کننده در فروش کالا و خدمات». پایان نامه کارشناسی ارشد ستار زرکلام. دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
۱۰. فیضی چکاب، غلام نبی، و اسدی، تقی. (۱۳۹۴). مفهوم حقوقی مصرف کننده و تامین کننده کالا و خدمات در حقوق ایران و مقررات اروپایی. دانش حقوق مدنی، ۴(۱) (پیاپی ۷)، ۶۸-۷۸.

۲۴. حیدری، علی مراد، نقد سیاست کیفری تقنینی در قبال جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان در تجارت الکترونیکی، فصلنامه مجلس و راهبرد، پاییز، ۱۳۹۳ دوره، ۲۱ شماره، ۷۹ ص ۹۵
۲۵. حیدری، علی مراد، نقد سیاست کیفری تقنینی در قبال جرایم علیه سلامت مصرف کنندگان در تجارت الکترونیکی، فصلنامه مجلس و
۲۶. خالدی، پری، و قاسمی حامد، عباس، و بهشتی، اکرم. (۱۳۹۹). حقوق مصرف کننده در مرحله پیش قراردادی با مطالعه تطبیقی در حقوق انگلیس. تحقیقات حقوق خصوصی و کیفری (دانشنامه حقوق و سیاست)، ۱۶(۴۴)، ۱۱-۳۶.
۲۷. خدانی، پدرام و حمایت از مصرف کننده در قانون تجارت الکترونیک مصوب ۱۳۸۲/۱۷/۱۰ با توجه به حقوق روز اتحادیه اروپا، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق تجارت بین الملل، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۵، ص ۷۷
۲۸. داراب پور، مهرباب (۱۳۸۷)، بررسی ماهوی حقوق مصرف کنندگان در حقوق انگلستان و ضرورت اصلاح کاستی های حمایتی از آنان در حقوق ایران، مجله تحقیقات حقوقی، شماره، ۴۸ انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، صص ۶۵-۶۶
- آرای دیوان عالی آمریکا، فصلنامه حقوقی اداری، سال دوم، شماره ۶، ص ۵۸
۱۷. انصاری، باقر؛ ۱۳۸۶، تنقیح قوانین و مقررات: تدبیری برای مبارزه با ابهام حقوقی، اطلاع رسانی حقوقی، شماره ۱۱، پاییز، سال ششم: ۳۸-۴۱.
۱۸. باقرزاده، احد، ضرورت رویکرد نظری حقوق مصرف کننده به حقوق بشر، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۴۶، بهار ۱۳۸۳، ص ۱۴۶.
۱۹. باقرزاده، احد، (۱۳۸۱)، نگاهی به حقوق مصرف کننده، چاپ اول، انتشارات سازمان برنامه و بودجه، ص ۶۸
۲۰. جاوید، احسان، نیاورانی، صابر. (۱۳۹۳). قلمرو حق بر سلامتی در نظام بین الملل حقوق بشر. پژوهش حقوق عمومی، ۱۵(۴۱)، ۷۰-۴۷.
۲۱. جاویدنیا، جواد. (۱۳۸۸). جرایم تجارت الکترونیکی. چاپ دوم. داد، ولی تهران: انتشارات خرسندی.
۲۲. جوانمردی، ناهید و ماهیت وفات به عهد و بررسی مصادیق آن در حقوق ایران، فصلنامه پژوهش حقوق و سیاست، ص ۵۱
۲۳. حاجی پور مرتضی، مقاله نقش محدود کننده حسن نیت در مذاکرات، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال چهارم، شماره چهاردهی، بهار ۱۳۹۵، ص ۴۹

۲۹. داراب پور ، مهراب (۱۳۸۷) ، بررسی ماهوی حقوق مصرف کنندگان در حقوق انگلستان و ضرورت اصلاح کاستی های حمایتی از آنان در حقوق ایران ، مجله تحقیقات حقوقی ، شماره ، ۴۸ انتشارات دانشگاه شهید بهشتی ، صص ۶۵-۶۶
۳۰. رضایی حقیقت، خدیجه « ، ۱۳۸۹ نقش سازمانهای غیردولتی در حمایت از حقوق مصرف «کننده ، نامه اتاق بازرگانی، شماره ۴۳
۳۱. رهنمون ، رئوف و شیخ اسلامی ، اسعد(۱۳۹۰) ؛ حمایت از حقوق مصرف کننده و قلمروی آن در فقه شافعیان و امامیه ؛ مجله فقه و مبانی حقوق اسلامی ، شماره ، اسال چهل و چهارم ، صص ۷۷-۷۹
۳۲. زمانی، سید قاسم، ۱۳۸۵، شبیه سازی درمانی و حق بر سلامتی در قلمرو حقوق بینالملل بشر، تهران، مجله پژوهش حقوق و سیاست، سال هشتم، پاییز- زمستان، شماره ۱۹
۳۳. زمخشری، ابوالقاسم محمود بن عمر (۱۴۱۷)، الفائق فی غریب الحدیث . جلد ۱، چاپ اول، بیروت، دارالکتب العلمیه ص ۳۷۸ و عبدالرحمن، محمود (بی تا). معجم المصطلحات و الالفاظ الفقهیه، جلد ۱، بی نا، ص ۴۵۲
۳۴. سلیمی، فزه « ، ۱۳۹۱-حمایت از مصرفکننده در ادبیات حقوقی ایران»، فصلنامه وکیل مدافع، ارگان داخلی کانون وکیل دادگستری خراسان، سال دوم،
۳۵. سنهوری، عبدالرزاق احمد، ۱۹۵۸ م ، الوسیط فی شرح القانون المدنی الجدید، ج ۳، بیروت ، دار احیاء التراث العربی، ص ۴۲
۳۶. سیدفاطمی، محمدقاری؛ (۱۳۹۰)، حقوق بشر در جهان معاصر؛ جستارهایی تحلیلی از حقها و آزادیها، موسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش، ص ۲۷۸
۳۷. سیدی، الهام و پاک نژاد ، الهام ، رابطه معیارهای اخلاقی تولید کنندگان با رفتار مصرف کنندگان ، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، سال دهم ، شماره ۲ ، زمستان ۱۳۹۴ ، ص ۳۴
۳۸. شایگان، فریده و دیگران ۱۳۸۲، تقویت همکاریهای بینالمللی در زمینه حقوق بشر، زیر نظر جمشید ممتاز، تهران، چاپ اول، انتشارات دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران
۳۹. الشریف، محمد مهدی و اسعدی، حسن ؛ تاملی بر ماهیت حق انصراف در قراردادهای الکترونیکی ، مجله حقوق تطبیقی ، دوره ، ۵ شماره ، بهار و تابستان ، ۱۳۹۳ ص ۱۵۳.

۴۶. فکوری نژاد، عبدالحسین و بررسی حمایت از حقوق مصرف کننده از منظر فقه امامیه، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق اقتصادی، دانشگاه شهید بهشتی، دی ماه ۱۳۹۳، ص ۷.
۴۷. قاسمی حامد، عباس (۱۳۸۱) متخصص، متعهد ارایه اطلاعات به مصرف کننده در حقوق فرانسه، مجله تحقیقات حقوقی، دانشکده حقوق شهید بهشتی، ش، صص ۸۱-۹۹
۴۸. قاسمی حامد، عباس (۱۳۸۸)، متخصص، متعهد ارایه اطلاعات به مصرف کننده در حقوق فرانسه، مجله تحقیقات حقوقی، دانشکده حقوق شهید بهشتی، ش، صص ۸۱-۹۹
۴۹. قاسمی حامد، عباس و خالدی دوبرجی، پری (۱۳۹۱)، مسئولیت خسارات وارده به مصرف کننده کالای معیوب یا خطرناک در قوانین و مقررات جاری، فصلنامه پژوهش های اقتصادی، سال دوازدهم، شماره دوم، صص ۱۶۹-۱۷۰.
۵۰. کاظم پور، سید جعفر. (۱۳۸۹). «بررسی تطبیقی حمایت از طرف اهر عنوانی که از او ضعیف قرارداد در ایتالیا و دکترین نامعقول بودن در ایالات متحده متحده آمریکا». قوقی می باشد. ی شغل و حرفه خود مجله حقوقی دادگستری. شماره ۷۱.
۴۰. طاهرزاده کاکلی، سیدمحمدعلی. (۱۳۸۸). «حق انصراف مصرف کننده در فروش کالا و خدمات». پایان نامه کارشناسی ارشد ستار زرکلام. دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
۴۱. عاملی، سید محمد جراد، بی تا، مفتاح الکرانه فی شرح قواعد العلامه، ج ۵، بیروت، موسسه المفید، ص ۷۱.
۴۲. عباسی سرمدی، مهدی و دیگران، نقض اصل لزوم وفای به عهد به موجب اصل حاکمیت دائمی دولت بر منابع طبیعی: جبران خسارت یا پرداخت غرامت، فصلنامه مطالعات حقوق انرژی، دوره ۴، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۳۹۷ ص ۱۸۹
۴۳. عباسی، محمود و دیگران، مفهوم و جایگاه حق بر سلامت در نظام حقوقی ایران، فصلنامه حقوق پزشکی، سال هشتم شماره سی ام. پاییز ۱۳۹۳، ص ۱۸۳
۴۴. عظیم زاده اردبیلی، فائزه و حسابی، ساره و سیاست جنایی و تطور مفهومی آن، فصلنامه تعالی حقوق، سال چهارم، شماره ۱۵، بهمن و اسفندماه ۱۳۹۰، ص ۱۱۳
۴۵. غفاری فارسانی، بهنام. مصرف کننده و حقوق بنیادین او (نگاهی به قانون حمایت از حقوق مصرف کنندگان). موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی. چاپ اول، تهران، سال ۱۳۸۹، ص ۲۰.

۵۱. کریون، متیو سی آر، (۱۳۸۸)، چشم اندازی به توسعه ی میثاق بین المللی حقوق اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی، ترجمه ی محمد حبیبی مجنده، چاپ اول قم، سازمان انتشارات دانشگاه مفید، ص ۱۴۵
۵۲. مرادی مطلق، گلاره؛ (۱۳۹۴)، مبانی حمایت از مصرف کننده در فقه و حقوق ایران، استاد راهنما: علیرضا، پور؛ دانشگاه آزاد اسلامی - دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود - دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
۵۳. میر محمدی، سیدمهدی، الوانی، سیدمهدی و زینلی، حامد، تحلیلی بر ساز و کار نظارت و تعادل در روابط بین نهادهای حاکمیتی نظام جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه چشم انداز مدیریت دولتی، شماره ۲۸، زمستان ۱۳۹۵، ص ۱۷
۵۴. نجفی ابرندآبادی، علی حسین،؛ پیشگیری عادلانه از جرم، مندرج در علوم جنایی (مجموعه مقالات در تجلیل از دکتر آشوری)، تهران، سمت، ۱۳۸۳، چاپ اول، ص ۴۳
۵۵. نجفی ابرندآبادی، علی حسین،؛ پیشگیری عادلانه از جرم، مندرج در علوم جنایی (مجموعه مقالات در تجلیل از دکتر آشوری)، تهران، سمت، ۱۳۸۳، چاپ اول، ص ۴۳
57. pay for his misdeed by labeling him actionably negligent for his carelessness. See, e.g., *Levitan v. Stout*, 97 F. Supp. 105 (W.D. Ky. 2011); *Uccello v. Golden Foods, Inc.*, 325 Mass. 319, 90 N.E.2d 530 (2010).
58. See, e.g., *Wolf v. Fried*, 473 Pa. 26, 273 A.2d 734 (2017); *McDonnell v. American Leduc Petroleums, Ltd.*, 491 F.2d 380 (2d Cir. 2014) (applying California law); *Home Tel. Co. v. Darley*, 355 F. Supp. 992 (N.D. Miss. 2013), aff'd 489 F.2d 1403 (5th Cir. 2014).
59. See Kaplan, *Fiduciary Responsibility in the Management of the Corporation*, 31 Bus. LAW. 883, 911 (2016).
60. Berle, "Control" in Corporate Law, 58 COLUM. L. REV. 1212, 1215 (2018).9
61. Accord, *Abrams v. Allen*, 297 N.Y. 52, 74 N.E.2d 305 (1947).
62. Elliot Goldstein Michael Shepherd Summer 6-1-2019 *Directors' Duties And Liabilities Under The Securities Acts And Corporation Law*
63. Powell, Goldstein, Frazer & Murphy, Atlanta, Georgia; A.B.J. (2016) University of Georgia; M.A. (2018) John Hopkins University; M.B.A. (2010), J.D. (2018) Columbia

- University; Member of Georgia Bar.
64. When referred to collectively, the '33 Act and the '34 Act will be termed the Securities Acts. See text accompanying notes 26-105 *infra*
65. See, e.g., SEC v. Mattel, Inc., [2014-2015 Transfer Binder] FED. SEC. L. REP. (CCH) phrase the Red Queen's admonition to Alice,
66. See, e.g., Folk, State Statutes: Their Role in Prescribing Norms of Responsible Management Conduct, 31 Bus. LAW. 1031 (2016) [hereinafter cited as Folk]; Schwartz, A Case for Federal Chartering of Corporations, 31 Bus. LAW. 1125 (2016).
67. REV. 1 (2018). As to civil rights violations, see Note, Intracorporate Conspiracies Under 42 U.S.C. § 1985(c), 92 HARV. L. REV. 470 (2018). Regarding liability for criminal behavior generally, see Note, Criminal Sanctions for Corporate Illegality, 69 J. CRIM. L. 40 (2018).
68. (2015); Leech and Mundheim, The Outside Director of the Publicly Held Corporation, 31 Bus. LAW. 1799 (2016)
69. See, e.g., DEL. CODE ANN., tit. 8, § 141 (2014); N.J. STAT. ANN. § 14A:6-1 (2019) (West); N.Y. Bus. CORP., art. 7, § 701 (2013) (McKinney).
70. See Mace, *supra* note 17, at 14, 23, 27. Subsequent research has largely confirmed Mace's findings. See Bacon & Brown, Corporate Directorship Practices: Role, Selection and Status of the Board (The Conference Board, Rep. No. 646, 2015). But see End of Rubber Stamp, *supra* note 2, at 75.
71. See SEC v. Coven, 581 F.2d 1020, 1028 (2d Cir. 2018), cert. denied, 99 S. Ct. 1432 (2019). See also Ruder, *supra* note 29, at 620. See generally Note, 2018-2019 Securities Law Developments: Rule 10b-5, 36 WASH. & LEE L. REV. (2019) [hereinafter cited as 2018-2019 Developments].